

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

DĚTI JAKO SVĚDCI DOMÁCÍHO NÁSILÍ

**SVĚŘOVÁNÍ DĚTÍ DO VÝCHOVY A ÚPRAVA STYKU S NÁSILNÝM
RODIČEM V ČR A V MEZINÁRODNÍM KONTEXTU**

Bc. NIKOL KORNOUŠKOVÁ

**DIPLOMOVÁ PRÁCE
2012**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Nikol Kornoušková**
Osobní číslo: **H09756**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Resocializační pedagogika**
Název tématu: **Děti jako svědci domácího násilí - svěřování dětí do výchovy a úprava styku s násilným rodičem v ČR a v mezinárodním kontextu**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce bude rozdělena do pěti oblastí. První část bude věnována právní situaci v oblasti domácího násilí v ČR, druhá bude věnována řízení ve věcech péče o nezletilé dítě, ve třetí budou shrnuty psychologické a další dopady domácího násilí na dítě, čtvrtá bude věnována rozporům legislativy s praxí v ČR a v páté, závěrečné části rozeberu úpravu výchovy a styku s násilným rodičem v mezinárodním kontextu. Výstupem práce bude nastínit toho, v čem spočívají nedostatky v dané problematice v ČR a čím bychom se mohli v zahraničí inspirovat k jejich napravení.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Conway, Helen L. Domácí násilí : příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007. Praha : Albatros, 2007. ISBN: 978-80-00-01550-7 Čírtková, Ludmila, Moderní psychologie pro právníky : [domácí násilí, stalking, predikce násilí] Praha : Grada, 2008. ISBN: 978-80-247-2207-8 (brož.) Gardner, Richard A. Syndrom zavrženého rodiče. 1. čes. vyd. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí v nakl. JAN, 1996 ISBN 808552922X Gardner, Richard A. Terapeutické intervence u dětí se syndromem zavržení rodiče. Vyd. 1. Praha : Triton, 2010. ISBN 9788073873653. Hupreys, C. Domestic violence and child protection : directions for good practice. London : Jessica Kingsley Publishers, 2006. ISBN 1843102765 Mullender, A. Rethinking domestic violence : the social work and probation response. London : Routledge, 1996. ISBN 0415080541
Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Úmluva o právech dítěte
Legislativa z oblasti rodinného práva vybraných států

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.

Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce:

30. dubna 2010

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2012

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2011

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 26. 06. 2012

.....
Nikol Kornoušková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce, PhDr. Mgr. Iloně Moravcové PhD. za počáteční motivaci a podporu při zpracování tématu, dále své mamince a svému partnerovi za podporu, kterou mi poskytli během tvorby této práce i mého celého studia.

Abstrakt

Diplomová práce je rozdělena do pěti oblastí.

První část je věnována právní situaci v oblasti domácího násilí v ČR, druhá je věnována řízení ve věcech péče o nezletilé dítě.

Ve třetí jsou shrnuty psychologické a další dopady domácího násilí na dítě, čtvrtá oblast se věnuje úpravu výchovy a styku s násilným rodičem v mezinárodním kontextu a v páté, závěrečné části rozebírám rozpory legislativy s praxí v ČR.

Výstupem práce je nástin toho, v čem spočívají nedostatky v dané problematice v ČR a čím bychom se mohli v zahraničí inspirovat k jejich napravení.

Klíčová slova: domácí násilí; péče o nezletilé dítě; styk s násilným rodičem

Abstract

The thesis is divided into five regions.

The first part is devoted to the legal situation in the area of domestic violence in the Czech Republic, the second is devoted to the proceedings in matters of custody of minor child.

In the third part there are summarizes psychological and other effects of domestic violence on children, the fourth part is dedicated to education and treatment contact with a violent parent in an international context and in the fifth and final section i discuss the legislation conflicts with the practice in our country.

The output of work is an outline of what are the shortcomings in the matter of the Czech Republic and what we can inspire abroad for their remedy.

The keywords: domestic violence; care of a minor; intercourse with a violent parent

OBSAH

ÚVOD	9
1. EXKURZ DO PROBLEMATIKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ S PŘIHLÉDNUTÍM KE KONTEXTU DÍTĚTE JAKO SVĚDKA NÁSILÍ MEZI RODIČI	11
1.1. Definiční vymezení fenoménu domácího násilí	11
1.2. Poznatky výzkumů v oblasti násilí mezi partnery obecně a v kontextu dítěte jako svědka	15
2. LEGISLATIVNÍ RÁMEC DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	20
2.1. Trestní zákoník č. 40/2009	21
2.2. Zákon č. 135/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím	28
2.3. Zákon č. 237/2008 Sb., o Policii ČR	28
2.4. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád	29
2.5. Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení	30
3. VLIVY RODINNÉHO PROSTŘEDÍ S NÁSILÍM MEZI RODIČI NA VÝVOJ DÍTĚTE	31
3.1. Rozdělení důsledků násilí mezi rodiči dle jednotlivých období života dítěte	33
3.1.1. <i>Těhotenství</i>	33
3.1.2. <i>Narození až osmnáct měsíců</i>	34
3.1.3. <i>Osmnáct měsíců až tři roky</i>	34
3.1.4. <i>Tři až pět let</i>	34
3.1.5. <i>Šest až devět let</i>	35
3.1.6. <i>Deset až čtrnáct let</i>	36
3.1.7. <i>Patnáct let a starší děti</i>	37
4. ÚPRAVA STYKU DÍTĚTE S NÁSILNÝM RODIČEM.....	40
4.1. Úprava styku s dítětem a spory o něj v České republice	41
4.1.1. <i>Pozastavení, omezení a zbavení rodičovské zodpovědnosti</i>	42
4.1.2. <i>Omezení a zákaz styku rodiče s dítětem</i>	43
4.1.3. <i>Negativní postoj dítěte ke styku s rodičem</i>	45
4.1.4. <i>Výživné</i>	47
4.1.5. <i>Formy náhradní rodinné výchovy</i>	47
4.1.6. <i>Výchovná opatření</i>	48

4.1.7. Souhrn činností orgánů působících v oblasti úpravy styku s dítětem jako svědkem násilí mezi rodiči	49
4.2. Úprava styku dítěte s násilným rodičem ve vybraných státech	51
4.2.1. Evropská unie – stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru	51
4.2.2. Francie	52
4.2.3. Německo	53
4.2.4. Rakousko	55
4.2.5. Spojené státy americké.....	55
4.2.6. Španělsko.....	58
4.2.7. Velká Británie.....	58
5. ROZPORY LEGISLATIVY S PRAXÍ V PŘED A PO ROZVODOVÉ PÉČI O DÍTĚ V KONTEXTU NÁSILÍ MEZI RODIČI	61
5.1. Předběžná úprava výchovy a výživy dítěte	61
5.2. Soudní zákaz styku	62
5.3. Průtahy v soudním řízení	62
5.4. Vzdělanost zainteresovaných pracovníků	63
5.5. Realizace posudků soudními znalci.....	64
5.6. Předběžná úprava styku s násilným rodičem.....	65
ZÁVĚR	68
POUŽITÉ ZDROJE	70

ÚVOD

K náplni své práce jsem se dostala díky studijní stáži v jedné z neziskových organizací zabývajících se pomocí osobám ohroženým domácím násilím.

Během několika posledních let je tématu péče o děti v rozpadnuvší se rodině s výskytem násilí mezi partnery věnována značná pozornost, což vítají hlavně ti, kdo jsou s ním v každodenním kontaktu.

Vznikají rozsáhlé studie o příčinách násilí mezi partnery, o jejich důsledcích, zkoumá se průběh násilného vztahu, i oba hlavní aktéři – partneři. Existuje terapie pro pachatele, stále se zlepšuje legislativní ochrana obětí.

Nicméně na něco se přitom zapomíná.

Spory násilné osoby s obětí mají často více či méně nápadného pozorovatele – děti.

Chování dospělých členů rodiny pak hluboce ovlivňuje vývoj lidské osobnosti v celém jejím rozsahu, protože rodina má pro vývoj člověka zásadní význam.

Je to jako s květinou – když zasadíte semínko a místo vody jej budete zalévat kyselinou, nemůžete očekávat, že vám vyroste a vykvete.

Bezmoc dětí, které vyrůstají v rodině, kde všechna moc a síla je na straně jednoho rodiče, který k udržení svého postavení používá násilí a psychický teror, je absolutní.

Dítě je vůči násilí bezbranné, mnohdy ještě nedokáže situaci reálně vyhodnotit a obvykle nemá ani prostředky k reálné obraně.

Pokud dítě sleduje násilí páchané na matce, nedokáže si představit, že by k násilí docházelo bez příčiny, proto hledá viníka, mnohdy samo přebírá za násilí vinu a cítí se za ně odpovědné.

Děti se v rodině adaptují na situaci, identifikují se s osobami pro ně významnými na základě vztahu. Jednoduše řečeno, děti napodobují chování svých rodičů a učí se ho. Naučí se vnímat násilí jako jednu variantu sociálního chování, kde platí, že pokud jsi silnější a druhý má z tebe strach, pak jsi v bezpečí. Chlapci vyrůstající v rodinách, kde násilí patří k běžnému repertoáru chování, mívají častěji problémy s agresí už v mateřské školce. Praxe ukazuje, že vysoké procento mužů, kteří vyrůstali v takových rodinách, přenáší násilné chování v dospělém věku do vlastních rodin.¹

---

¹ Volně dle BEDNÁŘOVÁ,Z., MACKOVÁ,K., PROKEŠOVÁ, H. Studijní materiál o problematice domácího násilí a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí, Praha:Acorus, 2006

Proto jsem se začala zajímat o postavení dítěte v kontextu násilí mezi rodiči. a odtud už to byl jen krůček k tématu mé diplomové práce.

Její hlavním cílem je tedy vymezení přístupu České republiky ke svěřování dítěte do péče násilnému rodiči – chtěla bych ukázat, jakými nedostatky trpí naše legislativa a poskytnout srovnání s jinými zeměmi.

Nejprve ale objasním, co vlastně domácí násilí je, pokusím se přesně vymežit jeho podobu a pozornost budu věnovat i jeho postavení v legislativě ČR. Samostatnou kapitolu věnuji vlivům existence v prostředí násilí mezi rodiči, následovaný rozbořem úpravy styku dítěte s násilným rodičem a to nejen v České republice, ale i ve vybraných zemích.

Protože legislativa v České republice rozhodně není dokonalá a je třeba poukázat na některé nedostatky, vyhradila jsem této části poslední kapitolu.

Věřím, že svůj cíl splním.

1. Exkurz do problematiky domácího násilí s přihlédnutím ke kontextu dítěte jako svědka násilí mezi rodiči

1.1. Definiční vymezení fenoménu domácího násilí

Otázky domácího násilí se začaly řešit v zemích západní Evropy a USA v 70. letech 20. století, kdy vznikaly díky úsilí ženského hnutí první projekty a služby zaměřené na podporu žen a dětí, oběti domácího násilí. Postupem času se do těchto aktivit začaly stále více zapojovat nejrůznější státní instituce a orgány. v 90. letech se začal rozvíjet tento typ služeb i v zemích bývalé východní Evropy. Řada z těchto zemí je v současnosti členy Evropské unie. Vytrvalá a dlouhodobá detabuizace postupně přináší své ovoce, domácí násilí definitivně obsadilo horní příčky na pomyslném žebříčku problémů, které považuje euroamerická civilizace za závažné. Proto již byly v některých zemích přijaty zákony zajišťující ochranu obětí a prevenci opakování násilí v rodině. Otázkou domácího násilí se zabývá prostřednictvím složitého aparátu Evropský parlament spolu s Radou Evropy a také, veřejnosti v ČR ne příliš známý, Výbor pro práva žen a rovnost pohlaví.²

Mezi autory je domácí násilí považováno za zvláštní fenomén.³

Jeho mimořádnost přitom nevidí v samotném násilí, ale v tom, vůči komu a jak je páčáno. Dochází k němu uvnitř osobního vztahu mezi intimními partnery, kterým je manželství, nebo jakákoli jiná podoba dlouhodobého vztahu (druh a družka). Oběť je napadána ve společně obývaných prostorech člověkem, který by jí měl být nejbližší.

Hranice mezi domácím násilím a běžnou hádkou (dle mého názoru i názoru autorů) spočívá v rovnováze aktérů (charakteristickým znakem domácího násilí je jednostrannost – jeden partner druhého záměrně a bezdůvodně napadá) a rozdílu spočívajícím v době trvání (hádky je jednorázová záležitost, kdežto domácí násilí, zejména jeho psychická složka, je dlouhodobé).

Za domácí násilí také nelze považovat vzájemné napadání partnerů, protože domácí násilí je, jak už bylo řečeno výše, jednostrannou záležitostí a role oběti a agresora se nemění.

Čírtková⁴ uvádí, že právě tyto příznačné okolnosti jsou zvýrazňovány v pojmech *zneužívání partnera* (Partner Abuse) nebo *intimní násilí* (Intimate Violence). Zatímco tyto dva

---

2 volně dle ČÍRTKOVÁ, L., Příčiny a formy domácího násilí. In Zborník ke konferenci Domáce násilie – nová prax a nová legislatíva v Európe, BŠVP: Bratislava, 2008

3 Např. Čírtková (2008), Macková, Huňková

pojmy zůstaly omezeny na stránky odborné literatury, výraz *domácí násilí* (Domestic Violence) byl rychle zmedializován a stal se tak oficiální klíčovou formulkou používanou při prezentaci a odtajnění problému před širokou veřejností.

Výše zmíněný výklad pojmu domácí násilí dle Čírtkové je ale pouze jedním z dlouhé řady definic a vysvětlení pojmu domácí násilí. Při svém hledání jsem musela souhlasit s tvrzením, že sousloví domácí násilí (domestic violence) je užíváno především v anglické literatuře a je jím míněno násilí v partnerských vztazích. v německy mluvících zemích převažuje termín násilí v rodině a domácnosti (Gewalt in er Familie und naher Umgebung), jímž se rozumí nejen násilí mezi partnery, ale i násilí uplatňované rodiči vůči dětem a naopak, případně násilí mezi sourozenci. ve východní Evropě (Polsku, Rusku) se užívanějším termínem stalo násilí v rodině, vymezuující podobně široké spektrum vztahů jako termín německý.⁵

Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) obsahuje čtyři hlavní znaky:

1. jakýkoliv násilný jednosměrný čin, který se týká oběti DN a má eskalující průběh a je dlouhodobý,
2. je nepravidelný a jeho důsledky se projevují ve formě újmy u oběti,
3. újma zahrnuje formu fyzickou, psychickou, sociální, ekonomickou a sexuální,
4. probíhá v soukromí (bez kontroly společnosti) nebo na veřejnosti mezi blízkými osobami.

Rada Evropy v roce 1985 formulovala domácí násilí v širším slova smyslu takto: „Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoliv čin, nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti“⁶.

Pro účely této práce se však více hodí použití v užším významu: „Násilné jednání je jakýkoliv výskyt ohrožujícího chování, násilí nebo zneužití psychického, fyzického, sexuálního, ekonomického nebo emocionálního mezi dospělými osobami, které jsou nebo někdy v minulosti byly intimními partnery nebo členy rodiny, a to bez ohledu na pohlaví“⁷.

---

4 ČÍRTKOVÁ, L., Příčiny a formy domácího násilí. In Zborník ke konferenci Domáce násilí – nová prax a nová legislativa v Európe, BŠVP: Bratislava, 2008

5 BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., PROKEŠOVÁ, H. Studijní materiál o problematice domácího násilí a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí, Praha: Acorus, 2006

7 Doporučení Rady Evropy R(85)4 o násilí v rodině z 26.3.1985

7 Definice Metropolitní policie, in: *Domácí násilí*, Bílý kruh bezpečí, Praha, 2002

Domácí násilí se, navzdory různým mýtům, vykytuje napříč celým spektrem lidstva – mezi movitými i sociálně slabými, vysokoškoláky i lidmi se základním vzděláním, a nezáleží na barvě vlasů, věku, ani barvě pleti. v této práci budou za násilné partnery povětšinou označováni muži a za oběti ženy, protože ve většině případů manželského násilí je to muž, kdo týrá svou ženu a děti. v žádném případě ale nepopírám existenci týrání muže ženou, týrání dětí ženou, ani týrání dětí oběma rodiči. Přesto, nebo právě proto cítím povinnost zdůraznit, že podstatou této práce je postavení dítěte v rodičovském konfliktu.

Pro účely mé práce je nejužitečnější definice: „Domácím násilím je obecně rozuměno chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Skrze užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého“.

Tuto formulaci jsem zvolila záměrně, protože se kryje s pojmem „partnerské násilí“, který bude pro účely této práce v souladu s autory, synonymem. Domácí násilí v širším smyslu totiž není jen násilí mezi partnery, ale mezi všemi osobami, které sdílí společné obydlí.

Násilí mezi partnery má mnoho forem. Obvykle začíná útoky v rovině násilí proti lidské důstojnosti, aby se oběť cítila oslabená a podřazená.

Nejčastěji se dělí na psychické (omezování, zastrahování, slídění, citové vydírání, pronásledování), fyzické (úder, facka, kopance), sexuální (nucení do nepříjemných praktik, znásilnění), sociální (snaha izolovat partnera od rodiny a známých), ekonomické (odříznutí od finančních prostředků včetně vlastních). Zpravidla se však jedná o kombinaci. v České republice je nejrozšířenější spojení psychického a fyzického násilí⁸, což dokládá mimo jiné také výzkum o.s. Rosa z roku 2009⁹, ze kterého vyplývá, že všechny klientky, oběti domácího násilí (celkem 206), zažily ze strany svého partnera psychické násilí, 86% týchž žen zažilo násilí fyzické a přibližně polovina obětí potvrdila zkušenost s ekonomickým nebo sexuálním násilím.

Otázkou partnerského násilí se ale nezabývá pouze Česká republika, jedná se o celosvětový problém. v zemích Evropské unie žije 170 milionů dívek a žen. Odhaduje se, že mužským násilím jich je postiženo 42-56 milionů. v rámci průzkumů domácího násilí

---

8 Srov. Čírtková, Voňková, Vitoušová

9 Statistika rosa o.s., 2009, [online] url < http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2009.pdf>

udávají různé země asi 3 mužských obětí.¹⁰ v ČR tvoří ženy 94-96 obětí domácího násilí, muži mezi 4-6.¹¹

Pro zajímavost uvádím souhrn, který uveřejnil časopis „Probud'te se“. Dočteme se zde například, že z tříměsíční studie realizované v roce 2000 v egyptské Alexandrii vyplynulo, že domácí násilí je hlavní příčinou zranění žen. Celkem 27,9 procenta žen, které navštíví nějakou místní pohotovost, tam přichází z tohoto důvodu. v thajském Bangkoku byla ve stejné době pravidelně bita polovina vdaných žen. v Hongkongu vzrostl počet žen, které říkají, že je jejich partner bije, o čtyřicet procent. v Japonsku během tří let vzrostl počet žen, které hledají útočiště kvůli násilnickému chování manžela (4 843 v roce 1995 na 6 340 v roce 1998). v Británii dojde každých 6 sekund ke znásilnění, bití nebo pobodání v domácnosti. Podle Scotland Yardu telefonuje každý den na policii 1300 lidí, kteří jsou obětí domácího násilí, což je více než 570 000 lidí za rok. Osmdesát jedna procent z toho jsou ženy, které napadl muž. Sedmdesát procent všech trestných činů, které jsou v Peru ohlášeny na policii, se týká žen zbitých jejich manželi. Při domácích útocích v Rusku bylo během jednoho roku zabito svým manželem 14 500 Rusek a dalších 56 400 jich bylo zmrzačeno nebo těžce zraněno. Čchen-i-jun, ředitelka Ťing-lunského střediska pro rodinu v Číně v roce 2000 řekla, že nátlak sousedů již není pro domácí násilí zábranou. Nikaragua zaznamenala prudký nárůst odhaleného domácího násilí (až 52% ročně zažije ze strany manžela nějakou formu domácího násilí¹²).

V některých zemích je bití ženy obecně přijímanou normou, žena je pokládána za manželův majetek, se kterým může libovolně nakládat. Na otázku výskytu násilí mezi partnery by tedy odpověď zřejmě zněla „Ne“, neboť své chování vůči ženě muži za násilné vůbec nemusí považovat. Například Voňková¹³ uvádí, že některé země Blízkého Východu a Latinské Ameriky dokonce zachází tak daleko, že ospravedlňují zabití ženy odvoláním se k vyšší hodnotě, než v jejich tradicích představuje lidský život, a to k hodnotě mužské cti. v některých zemích islámského světa má člen rodiny s poukazem na ochranu mužské cti a tradici právo a povinnost zabít ženu, která byla znásilněna. v trestním systému těchto zemí je sice tento způsob zabití v současné době již za vraždu považován, avšak jeho penalizace je

---

10 Domácí násilí – staré problémy, nová řešení. Sborník z konference nadace Friedricha Eberta ve spolupráci s proFem o.p.s. a ROSA obč. sdruž., Praha, 2001

11 Reprezentativní výzkum o domácím násilí 2006 – pro BKB a PM ČR, společnost STEM [online] [cit.25.3.2012] url < <http://www.stem.cz/clanek/1146>>

12 Svědkové Jehovovi, Časopis „Probud'te se!“, z 8.11. 2001 str. 23-26

13 HUŇKOVÁ,M.,VOŇKOVÁ,J., *Domácí násilí v Českém právu z pohledu žen*, 2004, str. 117

jen velmi symbolická. ve dvanácti státech Latinské Ameriky může být pachateli znásilnění udělena milost, pokud navrhne své oběti sňatek. Kostarický trestní systém zavedl dokonce premisu automatické propustky pro pachatele, pakliže jím znásilněná žena jeho žádost o ruku odmítne. v některých zemích světa pod vlivem tradic dochází dokonce k ospravedlnění vražd žen, jejichž rodiče jim nebyli schopni obstarat adekvátní věno. Nejčastěji tyto ženy umírají tak, že „uhoří“ při vaření s tím, že do protokolu o příčině jejich smrti je zaznamenáno, že se jednalo o nešťastnou náhodu. Odhaduje se, že cca 60 milionů žen muselo zemřít rukou svých nejbližších příbuzných jenom proto, že byly chudé a že se narodily jako žena.¹⁴

„Každá společnost má své mechanismy, které legitimizují, zamlžují nebo popírají a tím i pěstují násilí.“¹⁵

Jelikož cílem této kapitoly je pouze o exkurz do problematiky, nebude se zabývat teoriemi domácího násilí, ani profilu oběti, pachatele, či práce s nimi. To by totiž nekorespondovalo se zaměřením této práce. Raději tedy přejdu k další podkapitole.

1.2. Poznatky výzkumů v oblasti násilí mezi partnery obecně a v kontextu dítěte jako svědka

Z výzkumů realizovaných občanským sdružením Bílý kruh bezpečí a Rosa vyplývá, že v České republice zažije v jakékoli míře a způsobu násilí ze strany svého partnera zhruba každá třetí žena, přičemž je téměř výjimkou, že se jedná o páry, které nemají děti.

Dle statistik vedených o.s. Rosa prošlo v roce 2004¹⁶ tímto informačním a poradenským centrem 191 klientek. 165 z nich mělo celkem 292 dětí. Svědky domácího násilí bylo 275 dětí (94%). To je o 13% více než v průzkumu o.s. ROSA z roku 2003. Pouhých 17 dětí (6%), podle výpovědí matek, nebylo svědky násilí. 7 dětí aktivně bránilo svou napadenou matku a 4 chlapci (nejmladšímu bylo 5 let) volali matce na pomoc policii a lékařskou pomoc. Celkem 58 dětí (21%) se stalo nejen svědky, ale i oběťmi domácího násilí. Tyto děti byly hrubě a opakovaně psychicky týrány (16 dětí) a fyzicky napadány (4 děti při obraně matky a 36 dětí se stalo přímou obětí). v 17 případech byly bity (rukou, vařečkou, páskem, prknem, flétnou), 7 z nich bylo fackováno, 1 škrceno, 1 zkopáno, 3 byly

---

14 Podle: A. Heilinger, S. Hoffmann: *Aktiv gegen Männergewalt. Kampagnen und Maßnahmen gegen Gewalt an Frauen international* In: *Piata žena– aspekty násilia páchaného na ženách*, Bratislava:Aspekt, 2001, str. 119

15 Srov.: L. L. Heise, J. Pintaguy, A. Germain: *Násilie páchané na ženách, Skrytá ujma na zdraví, Študijný materiál vypracovaný pre Svetovú banku*, Pro Familia, Humenné: Aspekt, 1998, str.9

16 Statistika os.Rosa pro rok 2009, [online] [cit.25.3.2012] url< <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>>

odhozeny, 1 udeřeno do hlavy. Dle obdobného výzkumu z roku 2008 provedeného mezi klientkami o.s. Rosa se děti stávají svědky násilí v 97% případů, zhruba ve 40% jsou pak děti přímými oběťmi – bývají násilným rodičem fyzicky i psychicky týrány. Děti se stávají svědky nejen psychického násilí (zesměšňování, shazování, ponižování, vulgárních nadávek, výhrůžek), ale i fyzických útoků na své matky (fackování, kopání, bití, topení, znásilnění, škrcení). Všechny tyto děti (97 %) jsou svědky psychického násilí (nadávek, ponižování a dalších forem psychického násilí, některé z nich zažily fyzický útok na svou matku .

Vysoký podíl dětí, které jsou svědky násilí doma, může být jednak dán tím, že do centra ROSA přicházejí problém s násilím otevřít dlouhodobé oběti násilí. Stejně tak v závislosti na sociálně ekonomických podmínkách v ČR a zejména v Praze je dané, že rodina žije na „malém prostoru“ a násilí nelze neslyšet a nevidět – většina obyvatel bydlí v bytech a nikoli rozlehlých rodinných domech.¹⁷

Výzkumy také ukazují přímou souvislost mezi násilím mezi rodiči a násilím páchaným na dětech. Například Cohen a Walthal¹⁸ provedli v roce 2003 ve Spojených státech studii, ze které vyplynulo, že polovina mužů, kteří napadnou svou ženu, zaútočí také na své děti.

90 dětí ví, že jejich matka je vystavena násilí, i když jejich rodiče se snaží důkazy skrýt či zlehčovat.

Evropský parlament v usnesení z roku 2008 žádá všechny, aby se na děti, které se staly svědky násilí mezi rodiči pohlíželo jako na oběti trestného činu, nikoli jako na pouhé pasivní svědky. Světová zdravotnická organizace dokonce považuje přítomnost dětí za psychické týrání.

Zajímavé také je, jaké představy o domácím násilí má česká veřejnost.

V březnu 2001 proběhl první reprezentativní výzkum o postojích občanů ČR k domácímu násilí. Realizoval ho STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morriss. O pět let později, v roce 2006 pak byl realizován druhý výzkum na identické téma.

---

17 HRONOVÁ M., VAVROŇOVÁ M., Děti, svědci domácího násilí, Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí 2008, dostupné [online] [cit. 24.4.2012] URL <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2008_verze_10062009.pdf>.

18 Cohen, E., Walthal, B., Silent Realities, The National Child Welfare Resource centre form Faminly, Washington DC, Jan. 2003, Womens Rural Advocacy Programs: The Effects of Domestic Violence on Children, cit. z Domácí násilí, Sociologická sonda klientek o.s. Rosa a jejich dětí za rok 2006, Praha 2007

Při srovnání výsledků¹⁹ plynoucích z obou výzkumů dostaneme obrázek přibližného vývoje postoje a představ české veřejnosti k domácímu násilí.

Od posledního výzkumu STEM v roce 2001 se informovanost o problému domácího násilí viditelně zlepšila. v současné době téměř všichni lidé starší 15 ti let (97) vědí, nebo alespoň tuší, co si pod tímto pojmem představit. Ovšem stále špatná zůstává poučenost o tom, jak na domácí násilí reagovat (dostatek informací má v současné době 19 veřejnosti, v roce 2001 18). Zájem o získání těchto informací je přitom pořád poměrně velký, a to zejména u lidí, kteří se s domácím násilím již někdy setkali. Nedostatečná informovanost o tom, jak se tváří v tvář domácímu násilí zachovat, zůstává nadále jedním z faktorů, které snižují osobní ochotu lidí proti němu zasáhnout.

Období mezi lety 2001 a 2006 je obdobím zvýšeného zájmu o řešení otázky domácího násilí. Veřejnost tento nový přístup k problematice domácího násilí zaznamenala. Velká část lidí je přesvědčena, že v porovnání se situací před pěti lety se dnes o problému domácího násilí nejen více mluví (89), ale více se pro jeho řešení, zejména pak pro pomoc jeho obětem, dělá (74). S kladnou odezvou se setkávají rovněž nová zákonná opatření přijatá na ochranu proti domácímu násilí. Značnou podporu mezi běžnou populací má zejména zřízení intervenčních center (83), za užitečné opatření je většinou veřejnosti považována i možnost vykázaní násilníka ze společného bytu (68).

Zvýšená pozornost věnovaná domácímu násilí v posledních pěti letech měla pozitivní dopad také na postoje veřejnosti k tomuto jevu. Výrazně pokleslo mínění, že jde o okrajový problém, který je soukromou věcí rodiny (v roce 2001 43, dnes 28). Zároveň se zvýšil podíl lidí, kteří domácí násilí považují naopak za naléhavý problém, k němuž nemůže zůstat okolí (příbuzní, sousedé, lékař, policie) a zejména stát, lhotejně. („Je to problém, s nímž by měl stát něco dělat,“ v roce 2001 61, v současné době 84). Pozitivní změnou je rovněž oslabení jednoho ze základních mýtů o tom, že napohled slušní lidé se společenským chováním se domácího násilí nedopouštějí (64 v roce 2001, 51 dnes).

Vedle nepochybně pozitivních posunů ve vnímání domácího násilí výzkum ukázal, že některé rozpory a mýty²⁰ v názorech na výskyt domácího násilí, zjištěné v roce 2001, přetrvávají dodnes. Stejně jako před pěti lety velká většina veřejnosti na jedné straně připouští, že domácí násilí je obecný jev, který se týká všech vrstev společnosti (81 v roce

---

19 Reprezentativní výzkum o domácím násilí 2006 – pro BKB a PM ČR, společnost STEM [online] [cit.25.3.2012] url < <http://www.stem.cz/clanek/1146>>

20 Více k mýtům o domácím násilí např. Čírtková, Voňková,

2001 i dnes), na druhé straně téměř každý druhý člověk podléhá mýtu, že k domácímu násilí dochází především v materiálně slabých rodinách (v současné době stejně jako v roce 2001 48). Stejně vnitřně nekonzistentní jsou i představy o tom, kdo jsou oběti domácího násilí. I tady stojí proti sobě stále stejně časté přesvědčení o tom, že obětí se může stát každý člověk (77 v obou letech) a mýtus o typické oběti jako slabé a bojácné ženě „puťce“, která si nechá vše líbit (61 v roce 2001, 68 nyní).

Potvrzením trendů z roku 2001 je rovněž stejná hladina priznaného násilí mezi partnery, naměřená v letošním šetření. Podle ní má nějakou osobní zkušenost s násilím ve vlastním partnerském vztahu zhruba 14 populace starší 15 ti let (v roce 2001 16). Je třeba upozornit, že tyto údaje vycházejí z odpovědí lidí ochotných o svých osobních zkušenostech vypovídat a lze předpokládat, že skutečná míra domácího násilí mezi partnery je u nás s velkou pravděpodobností vyšší.

V zásadě stejné zůstávají také typické znaky domácího násilí mezi partnery. Podobně jako před pěti lety je značná část případů partnerského násilí dlouhodobá (59), má tendenci být stále častější (52) a ve velké většině zahrnuje fyzické násilí (81), z toho nejčastěji v kombinaci s psychickým násilím (48). Velkou výzvou pro angažovanost státu v řešení problematiky domácího násilí je skutečnost, že stále ve velké části domácností, v nichž dochází k násilí mezi partnery, vyrůstají děti (80), které se často stávají přímými svědky tohoto násilí (v 57 rodin s dětmi). v ČR se i přes změny, které se ohledně domácího násilí v posledních letech udály, na přítomnost dětí nepohlíží jako na něco závažného a škodlivého. Ačkoliv se organizace, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí (např. Acorus, Bílý kruh bezpečí, Persefona, ROSA), ve svých poradnách čím dál častěji setkávají se zastrahováním obětí prostřednictvím výhrůžek, že pachatel zařídí, aby přišli o děti, děti jsou využívány a manipulovány za účelem znovuzískání kontroly nad matkou, ve většině případů toto není považováno při rozhodování ve věci péče o děti za přitěžující skutečnost.

Někdy dokonce není ani agresivita pachatele překážkou k určení střídavé péče o dítě, nebo dokonce i ke svěřeni dítěte do péče násilného partnera. Děti jsou tak orgány péče o děti proti své vůli nuceny ke styku s násilným rodičem, a to často i v situaci, kdy se s matkou skrývají v utajeném azylovém domě z důvodu ohrožení života a zdraví (ať již matky, nebo jejich vlastního) – byť orgány sociálně-právní ochrany dětí mají povinnost zaměřovat se na děti ohrožené domácím násilím a hájit jejich zájmy (zákon 134/2006 Sb.). „V praxi ovšem nebývá v České republice domácí násilí pracovníky sociálně právní ochrany a následně při rozhodování soudů vůbec pojmenováno. ve zprávách, posudcích a rozsudcích se hovoří pouze o „konfliktech v rodině“. „Svědčí to o nepochopení problematiky domácího násilí

a jeho důsledků na oběti – na ženy, ale i na děti, které jsou jeho svědky,“ uvedla Marie Vavroňová, ředitelka občanského sdružení ROSA.

2. Legislativní rámec domácího násilí

Tuto kapitolu věnuji otázce legislativní opory násilí mezi partnery, protože i přes citelné změny v České legislativě ohledně zahrnutí tématu partnerského násilí i domácího násilí obecně během posledních let je ještě spousta míst, na kterých je třeba zapracovat.

Zmíněné citelné změny v České legislativě ohledně zahrnutí tématu partnerského násilí i domácího násilí obecně se začaly odehrávat po roce 1998, kdy se podařilo prosadit několik zákonů, které vytvořily legislativní základnu pro postih domácího násilí a vytvoření systému pomoci obětem domácího násilí. Jedná se například o zavedení skutkové podstaty trestného činu „týrání osoby žijící ve společném bytě nebo obydlí“ (§ 215 a). Nejzávažnější změnou však byl zákon 135/2006 Sb., který od roku 2007 zavedl institut „vykázání násilné osoby ze společného bytu či domu“ na 10 dní. Tento zákon vytvořil základní právní rámec pro řešení domácího násilí, a to zamezením nebezpečným útokům proti životu a zdraví prostřednictvím policejního vykázání (dočasné separace osoby násilné od osoby ohrožené). Dále upravil podmínky poskytování bezprostřední psychologické a sociálně-právní pomoci osobám ohroženým domácím násilím v intervenčních centrech a interdisciplinární spolupráci mezi státními, komunálními a nestátními organizacemi, které se podílejí na prevenci domácího násilí a pomoci ohroženým osobám a jejich nezletilým dětem.²¹

Do konce dubna roku 2012 bylo provedeno 510 vykázání násilné osoby ze společného obydlí. v roce 2011 řešila intervenční centra v České republice celkem 1430 případů vykázání. v roce 2010 uvádí Bílý kruh bezpečí celkem 778 vykázání. v roce 2009 bylo v případech domácího násilí ze společného obydlí vykázáno 780 osob, z toho 16 žen. v roce 2010 bylo vykázáno 964 osob (údaje za leden-listopad). Celkově se tedy jedná o poměrně výrazný nárůst v počtu vykázání oproti předcházejícím rokům. v roce 2009 bylo v souvislosti s vykázáním domácím násilím bezprostředně ohroženo 762 žen, 39 mužů a 911 dětí. Celkem tedy bylo v roce 2009 přímo ohroženo domácím násilím 1712 osob (dospělé ohrožené osoby plus děti přítomné násilnému incidentu a zákroku Policie České republiky), kterým institut vykázání zajistil ochranu před dalším násilím.²²

---

21 Ministerstvo vnitra, Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2008, blíže viz [online] [30_12_2010] URL <<http://www.mvcr.cz/soubor/informace-794-2004-2008-pdf.aspx>>.

22 Blíže viz [online] [30_12_2010] URL <http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=255>.

V lednu 2010 vstoupil v platnost nový trestní zákoník, (zákon č. 40/2009), který zavádí trestný čin nebezpečné pronásledování, tzv. stalking.

Součástí zákona 108/2006Sb. a zároveň i doplňkem Zákona o vykazání se stalo zřízení Intervenčních center zaměřených na pomoc osobám ohroženým domácím násilím.

Světová zdravotnická organizace označuje dítě, které vyrůstá v atmosféře násilí mezi rodiči za oběť domácího násilí, nikoli jen za pasivního svědka. Proto v této podkapitole věnuji pozornost i ochraně oběti, která je zakotvena v zákonech ČR.

Oběť násilného chování a jednání je chráněna především Ústavou České republiky (zákon č. 1/1993Sb.) a Listinou základních práv a svobod (zákon č. 2/1993Sb.). Důležitý je také Trestní zákoník (č. 40/2009Sb.), Přestupkový zákon (č. 200/1990Sb.), Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (č. 218/2003Sb.) . v souvislosti s touto prací je však mimo výše uvedeného Trestního zákona stěžejní Zákon o sociálně právní ochraně dětí (č. 359/1999Sb.) a také některá ustanovení o vykazání ze společně obývaného obydlí dle policejního zákona anebo předběžná opatření o zákazu vstupu do společného obydlí dle občanského soudního řádu. Nyní bych se chtěla věnovat dotčeným zákonům podrobněji.

2.1. Trestní zákoník č. 40/2009

V tomto zákoně se jedná o řadu trestných činů, ke kterým může docházet v domácnosti. Jedná se o:

§ 140 Vražda

Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až 18 let. Kdo jiného usmrtí úmyslně s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na 12 až 20 let. Odnětím svobody na 15 až 20 let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li trestný čin na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě, dítěti mladším čtrnácti let, obzvláště surovým způsobem, opětovně (např. doživotí).

Příprava je trestná.

§ 141 Zabití

Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení, strachu, úleku nebo zmatku a nebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

§ 145 Těžké ublížení na zdraví

Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, může být potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let. Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dvou a více osobách, těhotné ženě, dítěti mladšímu 14 let, na svědkovi, opětovně. Na osm až patnáct let bude potrestán, způsobí-li činem smrt. Příprava je trestná.²³

§ 146 Ublížení na zdraví

Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví²⁴, může být potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

§ 149 Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení

Kdo mučením nebo jiným nelidským a krutým zacházením v souvislosti s výkonem pravomoci orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci působí jinému tělesné nebo duševní utrpení, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na těhotné ženě, na dítěti mladším čtrnácti let, spáchá-li takový čin zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem smrt. Příprava je trestná.

§ 170 Zbavení osobní svobody

Kdo jiného bez oprávnění uvězní nebo jiným způsobem zbaví osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.²⁵

---

23 Těžkou újmu na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění, kdy za těchto podmínek je těžkou újmu na zdraví zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy, delší dobu trvající porucha zdraví-obvykle déle jak 6týdnů. (K otázce těžké újmy se vyjadřuje soudní znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství.)

24 Za „ublížení na zdraví“ můžeme pokládat takový stav - onemocnění, poranění - který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje výkon obvyklé činnosti nebo má jiný vliv na obvyklý způsob života poškozeného a který zpravidla vyžaduje lékařské ošetření, i když nezanechává trvalé následky. Jedním v praxi hojně rozšířených kritérií při posuzování pojmu „ublížení na zdraví“ je pracovní neschopnost, tedy stav, kdy postižený je dočasně vyřazen z pracovního procesu.

§ 171 Omezování osobní svobody

Kdo jinému bez oprávnění brání v užívání osobní svobody²⁶, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin v úmyslu usnadnit jiný trestný čin.

§ 175 Vydírání

Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí²⁷ nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.

§ 177 Útisk

Kdo jiného nutí²⁸, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

§ 178 Porušování domovní svobody

Kdo neoprávněně vnikne do obydlí jiného nebo tam neoprávněně setrvá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, užije-li při činu násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí nebo překoná-li překážku, jejímž účelem je zabránit vniknutí. Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, jestliže užije při činu násilí nebo

---

25 Zbavení osobní svobody znamená trvalé nebo alespoň dlouho trvajícím omezení osobní svobody, které se blíží uvěznění, kdy osvobození je při něm velmi ztíženo a je zvláště obtížné.

26 Bránění v užívání osobní svobody je zásah, jímž se znemožňuje nebo omezuje volný pohyb člověka a zároveň se mu zabraňuje o svém pohybu svobodně rozhodovat. K bránění užívat osobní svobody musí dojít bez oprávnění. (Může jít o omezování na krátkou dobu, které je nesporně překonatelné.)

27 Pohrůzkou násilí se rozumí jak pohrůžka bezprostředního násilí, tak i pohrůžka násilí, které má být vykonáno nikoliv ihned, ale teprve v bližší nebo vzdálenější budoucnosti. Pohrůžka jiné těžké újmy může spočívat v hrozbě způsobení majetkové újmy, vážné újmy na cti a dobré pověsti, směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod.

28 Pachatel zde neuzívá násilí nebo pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné újmy, ale omezuje se na zneužití něčí tísně nebo závislosti (jde o méně intenzivní zásah do svobodného rozhodování, než je tomu u vydírání). Tíseň je stav, byť přechodný, vyvolaný nepříznivými okolnostmi, které vedou k omezení volnosti v rozhodování. Nepříznivé poměry se mohou týkat osobních, rodinných, majetkových či jiných poměrů, pro něž se utiskovaná osoba ocitá v těžkostech a nesnázích. Závislost je stav, v němž se osoba nemůže svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele.

pohrůžky bezprostředního násilí a takový čin spáchá se zbraní nebo nejméně se dvěma osobami.

§ 185 Znásilnění

Kdo jiného násilím²⁹ nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let. Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží na dítěti, nebo se zbraní. Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dítěti mladším čtrnácti let, spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy nebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem smrt. Příprava je trestná

§ 186 Sexuální nátlak

Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.

§ 187 Pohlavní zneužití

Kdo vykoná soulož s osobou mladší čtrnácti let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, může být potrestán odnětím svobody na jeden rok až 8 let. Na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem těžkou újmu na zdraví.³⁰

---

29 Nezáleží na věku osoby ani na pohlaví a vztahu k pachateli (v tomto smyslu může být obětí i malé dítě i manželka). Za násilí se považuje použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu oběti a dosažení soulože proti její vůli. Pohrůžka bezprostředního násilí je taková pohrůžka, z níž by bylo patrné, že násilí bude použito okamžitě, nepodrobí-li se napadená vůli útočníka.

30 Není rozhodující, z čí strany vzešla k pohlavnímu zneužívání iniciativa, zda zneužitá osoba dala k pohlavnímu styku souhlas či nikoliv. Za jiný způsob pohlavního zneužití jsou považovány intenzivnější zásahy do pohlavní sféry poškozených (např. ohmatávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání na tato místa apod.), které směřují k sexuálnímu vzrušení pachatele. Nemusí vždy jít jen o aktivní činnost pachatele, ale i o aktivní jednání poškozené osoby (např. ohmatávání pachatelova pohlavního údu). Pohlavního zneužívání jiným způsobem než souloží se může dopustit i osoba stejného pohlaví jako poškozený.

§ 195 Opuštění dítěte

Kdo opustí dítě, o které má povinnost pečovat a které si samo nemůže opatřit pomoc, a vystaví je tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví³¹, může být potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta. Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dítěti mladším tří let, opětovně nebo nejméně na dvou osobách. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem těžkou újmu na zdraví.

§ 196 Zanedbání povinné výživy

Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce³², může být potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

§ 198 Týrání svěřené osoby

Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově³³, může být potrestán odnětím svobody jeden rok až pět let. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, pokud spáchá trestný čin zvláště surovým způsobem, způsobí činem těžkou újmu na zdraví nebo páchá-li takový čin delší dobu.

---

31 Ustanovení chrání řádnou výchovu a výživu dětí ze strany osob, které mají povinnost o ně pečovat. Poškozeným může být jen dítě, které si samo nemůže opatřit pomoc, tedy zpravidla dítě předškolního věku. Může jít ale i o starší dítě, pokud vzhledem ke své nesamostatnosti, stejně jako vzhledem k podmínkám prostředí, kde zůstalo opuštěné, není schopno se samo vymanit z hrozícího nebezpečí

32 Jedná se o povinnost, která vyplývá ze zákona o rodině. Povinnost vyživovat nebo zaopatřovat spočívá nejen v poskytování peněžitého plnění (tzv. výživné - alimenty), ale i v povinnosti poskytovat oprávněnému stravu, ošacení, bydlení, pečovat o jeho zdraví, čistotu, vykonávat nad ním dohled a popř. opatřovat další prostředky potřebné pro všestranný rozvoj. (U neplnění výživného formou alimentů soudní praxe vyžaduje neplacení povinné částky po dobu šest měsíců.)

33 Ustanovení chrání osoby, které vzhledem ke svému věku nebo z jiných důvodů jsou v péči nebo výchově jiných osob. Poškozeným může být nejen dítě, ale i osoba zletilá, která pro stáří, nemoc, invaliditu, mentální retardaci apod. je odkázána na péči jiných osob. Pachatelem může být jen ten, kdo vykonává ve vztahu k týrané osobě péči nebo výchovu (tedy nejen rodiče, ale i příbuzní, vychovatelé, ošetřovatelky, trenéři, přátelé, známí rodičů, kterým je poškozený svěřen jen na určitou dobu).

§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Kdo týrá³⁴ osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo páchá-li takový čin po delší dobu.

Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo smrt.

§ 200 Únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou

Kdo dítě nebo osobu stíženou duševní poruchou odejme z opatrování toho, kdo má podle jiného právního předpisu nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem. Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin v úmyslu opatřit sobě nebo jinému majetkový prospěch, nebo ohrozí-li takovým činem mravní vývoj unesené osoby. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin jako člen organizované skupiny, způsobí-li činem těžkou újmu na zdraví, nebo získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem smrt, nebo získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu. Příprava je trestná.

§ 201 Ohrožování výchovy dítěte

Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že ho svádí vést zahálčivý nebo nemravný život, umožní mu opatřovat prostředky trestnou činností, poruší svou povinnost o ně pečovat, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

---

34 Za týrání trestní právo považuje úmyslné zlé nakládání s blízkou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškozování, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám nebo jiným činnostem, kterou týranou osobu neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují). Trvalost pachatelova jednání je nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Nevyžaduje se, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvající stejně jako vznik následků na zdraví. K zahájení trestního stíhání podle § 199 není třeba souhlasu poškozené/ho (oběti).

§ 202 Svádění k pohlavnímu styku

Kdo nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplaty, výhodu nebo prospěch, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta nebo peněžitým trestem. Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dítěti mladším 14 let, nebo ze zavrženíhodné pohnutky nebo pokračuje v páchání činu po delší dobu, opětovně.

§ 352 Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci

Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou³⁵ takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu³⁶, může být potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

§ 353 Nebezpečné vyhrožování

Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti. Odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin jako člen organizované skupiny, vůči dítěti nebo těhotné ženě, se zbraní, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinností, nebo na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost vyplývající z jeho funkce nebo uloženou mu podle zákona.

---

35 Jinou těžkou újmou může být např. i vyhrožování způsobením škody velkého rozsahu nebo na věci vysoké umělecké hodnoty, ke které má navíc poškozený citový vztah anebo vyhrožování usmrcením nebo těžkou újmou na zdraví i osobě poškozenému blízké apod.

36 Důvodnou obavou se rozumí vyšší stupeň tísnivého pocitu ze zla, kterým je vyhrožováno. Pokud je vyhrožování doprovázeno chováním, které ilustruje odhodlání pachatele vyhrůžku splnit (např. vyhrůžka usmrcením nebo způsobením těžké újmy na zdraví doprovázená šermováním nožem či pozvednutím jiné zbraně), lze dovodit, že je způsobilé vzbudit důvodnou obavu. Není třeba, aby ten, jemuž je vyhrožováno, byl přítomen. Stačí, když je vyhrůžka adresována poškozenému takovým způsobem, že pachatel si je vědom toho, že se poškozený o ní dozví (např. prostřednictvím další osoby, telefonicky, dopisem apod.). Záleží na konkrétních okolnostech, jak subjektivně pociťuje újmu ten, jemuž je vyhrožováno. Je-li pohrůžka usmrcením nebo těžkou újmou na zdraví nebo jinou újmou prostředkem k vynucení určitého chování, jde o trestný čin vydírání.

§ 354 Nebezpečné pronásledování

Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým, vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje, vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje, omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti. Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin vůči dítěti nebo těhotné ženě, se zbraní, nebo nejméně dvěma osobami..

2.2. Zákon č. 135/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

Tento zákon byl přijat v březnu roku 2006, v platnost tedy vstoupil počátkem ledna 2007. Zdrojem inspirace se stal rakouský zákon proti domácímu násilí z roku 1997, který zavedl institut vykázání, kde je stejně jako v ČR zavedena možnost vykázání pachatele domácího násilí ze společně obývaného bytu či domu, a to na dobu 10 dnů.

To může být na základě podané žádosti o předběžné opatření prodlouženo až na dobu jednoho roku. Zmíněný zákon³⁷ přináší řadu dalších změn zákonů, a to konkrétně: zákona o Policii České republiky, občanského soudního řádu, trestního zákona, zákona o sociálním zabezpečení a zákona o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení. v následující části se pokusím rozebrat nejdůležitější změny pro námi sledovanou oblast, které tento zákon přináší.³⁸

2.3. Zákon č. 237/2008 Sb., o Policii ČR

Od 1. 1. 2009 je zákonem č. 237/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, upraven institut vykázání, a to konkrétně v ustanovení §§ 44 až 47 „Oprávnění vykázat z bytu nebo domu i z jeho bezprostředního okolí“.

---

37 Plné znění zákona k dispozici např. zde URL< http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zakon_135.pdf>

38 MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde nakladatelství, s.r.o., 2008. s. 72.

Toto opatření má preventivní charakter, protože jeho lhůta činí deset dnů. Tato forma ochrany je poskytnuta Policií ČR jedné či více ohroženým osobám (např. ženě a jejím dětem) jak personálně tak i teritoriálně, v podobě ústního oznámení, které musí být poskytnuto jak ohrožené, tak i násilné osobě. Pokud vykázaná osoba není přítomna, je při první příležitosti poučena o právech a povinnostech vyplývajících z vykazání.

Vykázaná osoba musí odevzdat všechny klíče od bytu, které má k dispozici, má zákaz vstupu do vymezeného prostoru a je jí zakázán styk nebo kontakt s ohroženou osobou.

Před odchodem si může vzít věci osobní potřeby, osobní cennosti a osobní doklady. Vzít si věci nezbytné pro podnikání nebo výkon povolání může pouze jedenkrát v průběhu desetidenního vykazání a jen v přítomnosti policisty. Dále má mj. právo být policistou poučena o právech a povinnostech a o možnostech dalšího ubytování.³⁹

2.4. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Pokud je jednání účastníka, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohrožující život, zdraví, svobodu nebo lidskou důstojnost navrhovatele, může dle § 76b odst. 3 občanského soudního řádu předseda senátu předběžným opatřením tomuto účastníku uložit zejména, aby:

a) dočasně opustil byt nebo dům společně obývaný s navrhovatelem, jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo do něj nevstupovat, a

b) se zdržel setkávání s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním. Toto předběžné opatření trvá podle § 76b odst. 3 jeden měsíc od jeho vykonatelnosti, předchází-li ovšem rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření rozhodnutí Policie České republiky o vykazání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj, počíná tato lhůta dnem následujícím po dni, v němž uplynula lhůta stanovená v rozhodnutí o vykazání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj. Je-li podán návrh na prodloužení předběžného opatření podle odst. 4, lhůta neskončí dříve, než soud o takovém prodloužení rozhodne. Předběžné opatření zaniká nejpozději uplynutím doby jednoho roku od okamžiku jeho nařízení.⁴⁰

---

39 ProFem, *Vaše právo. První právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. Litomyšl: H.R.G., 2010. s.14.

40 MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde nakladatelství, s.r.o., 2008. s. 73-74.

2.5. Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení

Ustanovení § 74a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení stanoví ochranu osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném bytě nebo domě, prostřednictvím bezprostřední individuální psychologické a sociální pomoci ambulantní nebo azylové povahy, zprostředkováním poskytnutí následné pomoci zejména sociální, lékařské, psychologické a právní, na což jsou zřízena intervenční centra. Do této pomoci patří i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, orgány Policie České republiky a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi. Úlohou intervenčních center je pak koordinace mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohrožených domácím násilím a vyhodnocování této vzájemné spolupráce. Tento model vychází ze zkušeností z Rakouska, kde se osvědčil.⁴¹

---

41 Tamtéž, s. 73-74.

3. Vlivy rodinného prostředí s násilím mezi rodiči na vývoj dítěte

Násilí uvnitř rodin je časté a týká se všech druhů rodinných vztahů (mezi dospělými a jejich dětmi, mezi dětmi, dospělými navzájem nebo dospělými a prarodiči).

Během své studijní praxe v občanském sdružení zabývajícím se pomocí osobám ohroženým domácím násilím jsem absolvovala několik násleechů v poradně. Mezi klientkami byla i matka, která se s kolegy domluvila na zajištění psychologické péče pro svého pětiletého syna v Krizovém centru. Ten je bezprostředním svědkem téměř nepřetržitých neshod a hádek rodičů a také epizod násilí páchaného otcem vůči matce. Chlapec reaguje denním i nočním pomočováním, zvýšeným neklidem a agresivitou vůči vrstevníkům. v průběhu setkávání zjišťujeme, že chlapec není vhodným způsobem seznamován s tím, co se mezi rodiči děje, aktuální situaci nerozumí, tím více je pro něj spojená s nejistotou a obavami. Psycholog se při práci s chlapcem proto zaměřoval na zvyšování jeho informovanosti a uvědomění. Matka s Krizovým centrem vhodně spolupracovala, chlapec se postupně zklidňoval, pomočování mizelo. Bohužel se nepodařilo navázat dobrou spolupráci s otcem, jeho přístup k synovi je zdrojem přetrvávání obav a nejistoty. Spolupráce s dítětem i s matkou pokračuje.

Z tohoto případu tedy vyplývá, že je i mladší dítě nutné „zasvětit do situace“ a že mýtus, který obecně panuje, tedy že dítě násilí mezi rodiči nevnímá a ani jej neovlivňuje, je třeba vyvrátit.

Děti jej vnímají velmi intenzivně a jejich vztah k rodičům může násilí velmi ovlivnit. Vystavení svědectví násilí ale bohužel nemá význam jen pro okamžité prožívání dítěte, ale mívá také dalekosáhlé následky v jejich dalších vztazích, například se spolužáky, přáteli, ovšem nejvíce se promítají do vztahů partnerských.

V náplni této kapitoly se tedy budu zabývat faktory, které ovlivňují utváření identity jedince, který vyrůstá v rodině zasažené domácím násilím.

Podle poznatků ontogenetické psychologie je pro vývoj člověka nejdůležitějších prvních pět let života – dítě se mimo jiné učí rozpoznávat dobro od zla, formují se základy jeho osobnosti. Je to stejné jako se semínkem, kterému je místo kvalitní výživy podáván prudký jed – šance, že z něj vyroste nádherná květina, je nulová. Můj názor tedy koresponduje s Koukolníkem⁴², který říká, že násilí v rodinách poškozují děti na celý život více, než všechna genetická poškození obecně.

---

42 Koukolník, F., Drtilová, J.: Zlo na každý den, Praha, Galen, 2001.

Špatenková a kol.⁴³ dělí děti vystavené partnerskému násilí na dvě skupiny, a to dle formy viktimizace na primární (přímou) a sekundární (nepřímou).

Sekundární viktimizace spočívá v přítomnosti dítěte u násilí, k němuž dochází mezi rodiči, mezi jinými osobami odpovědnými za jeho výchovu nebo mezi dalšími osobami žijícími v domácnosti obývané dítětem. Příznivý citový, mravní a rozumový vývoj je ohrožen vždy, pokud vyrůstá v domácnosti, v níž dochází k domácímu násilí mezi jinými osobami, i když dítě není očitým svědkem.⁴⁴ Občanské sdružení ROSA provedlo v roce 2008 mezi dětmi svých klientek výzkum na téma: „ děti jako svědkové násilí mezi rodiči“⁴⁵, ve kterém uvedlo, že 97% dětí bylo svědky jak psychických (nejčastěji vulgární nadávky, ponižování, zesměšňování), tak většinou i fyzických (facky, kopání, bití, topení, znásilnění matky před zraky dítěte (!!), škrcení) útoků namířených proti jejich matce.

Za primárně viktimizované Špatenková⁴⁶ označuje dítě v situaci, kdy je proti němu směřováno fyzické, psychické, nebo sexuální násilí. ve výše uvedeném výzkumu občanského sdružení Rosa se k tomuto řadí 57,5 dětí⁴⁷, což potvrzují i výsledky zahraničních studií. Již v předchozích kapitolách jsem uvedla, že průzkumy ve světě vypovídají, že mezi domácím násilím a násilím na dětech existuje korelace. Pachatelé domácího násilí týrají své děti ve 40 – 60 případech.

Tyto děti jsou svým otcem omezovány, jsou ponižovány, je jim vulgárně nadáváno, jsou zesměšňovány, snižovány, přehnaně kontrolovány, je jim odpírán spánek, jídlo, jsou šikanovány, je jim vyhrožováno, malým dětem jsou dávány informace „maminka umřela“, „maminka tě nemá ráda, najdeme jinou mámu“, mají zakázáno navštěvovat kamarády, příbuzné. Pokud ale vezmeme v úvahu premisu WHO, že pouhá přítomnost u násilí je psychickým týráním dítěte, pak je psychicky týráno všech 94 dětí, svědků domácího násilí. Podle informací poskytnutých klientkami tyto děti byly i fyzicky týrány: byly škrceny, drženy pod krkem, pokousány, štípány, měly jako následek útoku modřiny, podlitiny,

---

43 ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., *Domácí násilí : kontext, dynamika a intervence*. Praha : Portál, 2011. s.120

44 tamtéž

45 HRONOVÁ M., VAVROŇOVÁ M., Děti, svědci domácího násilí, Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí 2008, dostupné [online] [cit. 24.4.2012]

URL <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2008_verze_10062009.pdf>.

46 ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., *Domácí násilí : kontext, dynamika a intervence*. Praha : Portál, 2011. s.120

47 HRONOVÁ M., VAVROŇOVÁ M., Děti, svědci domácího násilí, Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí 2008, dostupné [online] [cit. 24.4.2012] URL

<http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2008_verze_10062009.pdf>.

výjimkou není ani udeření batolety, fackování, sprchování studenou vodou, odhození, zkopání. Často tyto děti utrpí zranění při obraně matky. U tří dívek bylo podezření na sexuální zneužívání.⁴⁸

3.1. Rozdělení důsledků násilí mezi rodiči dle jednotlivých období života dítěte

Autoři se shodují, že primární rodina, zejména tedy matka a otec jsou do určitého věku nejdůležitějšími činiteli ve vývoji jedince. Dávají základy jeho osobnosti, utvářejí jeho identitu a po celý život jsou mu průvodci ve velkém a neznámém světě.

Každé období lidského vývoje je charakteristické určitými mezníky, překážkami, které musí jedinec zdolat, aby mohl projít do dalších úrovní vývoje, a domácí násilí má na každé z těchto období specifický dopad.

Jako nejvhodnější mi připadá rozdělení dle věku, přičemž každá z věkových skupin bude rozdělena do pěti oblastí (fyzický vývoj, vývoj intelektu, utváření identity, rodinné a sociální vztahy a vývoj emočního prožívání a chování)⁴⁹.

3.1.1. Těhotenství

Pokud je matka napadána v těhotenství, může dojít k fyzickému poškození plodu, předčasnému porodu nebo potratu.

Velmi důležitým bodem je, zda je těhotenství chtěné, či nikoli. Od šestého měsíce (a snad i dříve) vede plod aktivní citový život a dokonce vnímá, zda je vztah mezi jeho rodiči harmonický nebo disharmonický (hádky, křik, pohoda). Nejen kanadský psychiatr a psycholog Thomas Verny, představitel prenatální psychologie tvrdí, že na osobnosti dosud nenarozeného dítěte může emoční ladění matky zanechat výrazné stopy. Naproti tomu kladné emoční ladění matky, těšení se na dítě a pocit jistoty mohou významně přispět k zdravému psychickému a osobnostnímu vývoji člověka.

---

48 tamtéž

49 Inspirovala jsem se rozdělením uvedeným v

MARVANOVÁ VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. Partnerské násilí. Praha: Linde, 2008, 2008, str. 93 až 97, dále jsem použila své poznámky z díla M. Vágnerové Vývojová psychologie a také své poznámky k vývoji dle Eriksona

3.1.2. Narození až osmnáct měsíců

Cílem této fáze života je, aby si nový jedinec vytvořil první milující a důvěryhodný vztah s opatrovatelem, a tedy získal základní důvěru nebo nedůvěru ke světu. Jak toto ovlivní prostředí, ve kterém tyto tři roky prožije?

Předčasně narozené děti mají nízkou porodní váhu, jsou nervózní, extrémně plačtivé, obecně neprospívají (mají poruchy spánku, nepřijímají potravu). Z hlediska intelektového vývoje dochází vlivem nedostatečné reakce rodičů na podněty svého dítěte k opoždění vývoje řeči a neadekvátní reakci na podněty ze svého okolí.

Matka, která zažívá partnerské násilí, nemá mnohdy sílu na poskytnutí odpovídající citové vazby a může se k dítěti chovat až odtažitě. Nerozvíjí komunikaci s dítětem, nevěnuje mu dostatek času, nehraje si s ním. Dítě může mít také problémy se základním určováním identity, pokud jej rodiče neoslovují jeho jménem.

3.1.3. Osmnáct měsíců až tři roky

Dítě v tomto období směřuje veškerou svou energii k rozvoji zejména fyzických dovedností. Upevňuje chůzi a mluvu, učí se základním hygienickým dovednostem a návykům. Dítě se učí především nápodobou chování dospělých a získává jistotu z opakování situací a z určování hranic. Vyrůstá důležitost vztahů k dalším osobám okolo dítěte, zejména otce.

Na situaci v rodině může reagovat opožděním vývoje řeči i dalších dovedností. ve hře může být odtažitě a je zde počínající riziko vzniku deprivace.

3.1.4. Tři až pět let

Ericsson vnímá předškolní věk jako názorný a intuitivní. Dítě si interpretuje realitu po svém, aby mu byla srozumitelná a akceptovatelná (pomáhá si záměrným zkreslením, nebo vyloučením určitých informací), musí uspokojovat potřebu jistoty a orientace v okolním světě. Dochází k rozvoji poznávacích procesů a sebepojetí dítěte, které nekriticky přejímá názory na sebe od dospělých. Přebírá od svého nejbližšího okolí základní normy chování, které si postupně osvojuje – v této fázi je důležité, aby bylo oceňováno, podporováno a povzbuzováno. Navazuje kontakty s vrstevníky, učí se, co je to s nimi soupeřit i spolupracovat. Čím starší je, tím více se stává samo sebou, vede se i trestá, pokud ví, že udělalo něco, co nesmí.

Předškolní věk je tedy, co se týče ovlivnění domácím násilím, velmi citlivý a rizikový. Dítě ještě nedokáže situace pojmenovat, a tím pádem i řádně zpracovat. Jeho

hodnocení událostí a osob je stále ještě závislé na rodičích, protože zatím se na věc neumí podívat z více úhlů, svět kolem sebe vnímá pocitově a nedokáže si spojit souvislosti. Díky fantazii mohou strach a úzkost, kterou v rodině cítí, nabýt obrovských rozměrů. Mohou se u něj také rozvíjet neopodstatněné pocity viny, zvláště pokud se snaží napadenou matku chránit – při neúspěchu se může stát zdánlivě apatickým, přestane na násilí mezi rodiči reagovat, takže může budít dojem, že se s násilím vypořádalo, ale ve skutečnosti se pouze bojí rozvířit další situaci, která by mohla matku nebo je samé ohrozit. To se může projevit na vztahu s okolím, zejména s vrstevníky, kdy dítě začne být buď agresivní, nebo naopak nekomunikativní a uzavřený. Při činnostech se hůře soustředí, je nervózní, střídají se u něj emoce, bývá často nemocný, může se objevit i noční pomočování – je plný pocitů, se kterými se nedokáže vyrovnat, neumí a také nemá možnost o násilí komunikovat.

3.1.5. Šest až devět let

Toto období nutí dítě vyrovnat se s požadavkem učít se rychle novým dovednostem, protože jinak mu hrozí pocit méněcennosti a neúspěchu. Důležitá je podpora blízkého okolí. To je ale v rodině s domácím násilím velmi ztíženo.

Matka, která zažívá projevy násilí od partnera, nedokáže své dítě ani dostatečně podpořit a ochránit před fyzickým napadnutím, ani před psychickou újmou ze svědectví v situacích vzniklých mezi ní a partnerem. Dítě může začít jevit známky psychosomatických obtíží (nevysvětlitelné bolesti hlavy a břicha, poruchy spánku), mívá problémy s komunikací, je nervózní a odtažitý, trpí extrémními změnami nálad a emocionálních reakcí.

U dětí, které jsou stejného pohlaví jako oběť, je riziko napadání agresorem podstatně vyšší, než u osob pohlaví opačného. Obě pohlaví pak vykazují nízké sebevědomí a sebehodnocení.

Dítě cítí vinu a bezmoc, stydí se za to, co se děje v jeho rodině. Odmítají o tom komunikovat a hledají nejjednodušší vysvětlení. Situaci často přijmou za „normální“ a ztotožní se pseudovysvětleními dospělých, nebo hledají viníka, a to nejčastěji v sobě nebo v oběti. Pokračují problémy ve vztazích s vrstevníky i s dospělými, protože při řešení konfliktů často nemají naučené správné vzorce chování.⁵⁰

Dochází také k diferenciaci pohlaví, kdy chlapci se chovají spíše agresivně, mají sklony lhát, krást, vyvolávat konflikty s vrstevníky. Dívky jsou depresivní, odtažitý, uzavřený.

---

50 WUNSCHOVÁ,P.,*Rodinný systém ohrožený domácím násilím*. In *Domácí násilí* . BEDNÁŘOVÁ,Z. a kol.,Praha:Acorus, 2009, s. 39

Starší sourozenci přebírají odpovědnost za mladší, snaží se jim vynahradiť rodiče a chránit je.⁵¹

3.1.6. Deset až čtrnáct let

V tomto období dítě prochází fyzickými změnami, ve zvýšené míře se soustředí na své prožívání, srovnává samo sebe s jinými lidmi. Začíná uvažovat o tom, jaký by mohl být, i když zatím není, je k sobě velmi kritický, emočně labilní a nejistý. Mění se chápání jeho vlastní identity i okolního světa.

Je pro něj důležité, jaké má postavení mezi vrstevníky, skupinová identita tu funguje jako podpora jeho zatím nejasné a nejisté identity. Často se ztotožňuje s nějakou skupinou vrstevníků, která podporuje jeho sebevědomí (uniformita v oblékání, chování, zájmech, způsobu vyjadřování, atd.). Děti mohou mít sníženou schopnost projevit emoce a potřebu kontrolovat vztah se svými vrstevníky.

Také začíná vnímat sociální status své rodiny, začíná se zajímat o rodinné hodnoty. Chování rodičů v nich vzbuzuje nejistotu a strach.

Dítě se snaží před okolním světem tajit, co se u nich v rodině děje, cítí vinu a stud. Nemá proto příliš mnoho stálých přátel, nicméně jejich nejbližší přátelé jsou mnohdy jedinou skutečnou jistotou, kterou mají.

Školu často považují za útočiště, které jim alespoň na chvíli dovolí oddechnout si a skrýt se, nebo ji naopak zanedbávají, protože se snaží postarat o sourozence či rodiče.

Touto dobou obvykle přichází radikální změna v chování matky, která dítě považuje za „dostatečně dospělé“ a začíná řešit situaci s partnerem. Očekává od dětí podporu, ale ta paradoxně nepřichází, protože dítě již přijalo stávající situaci v rodině jako normu a nechápe, proč se najednou matka rozhodla ke změně. Navíc v tomto období adolescenti těžce nesou jakoukoli změnu, a zejména změna bydliště (např. stěhování do azylového domu či jiného města daleko od násilného partnera) pro ně znamená ztrátu všech přátel i materiálního zázemí.

Často se u dítěte rozvíjí agresivní chování, nebo se naopak stupňuje sociální izolovanost od vrstevníků.

---

51 MARVANOVÁ-VARGOVÁ,B., POKORNÁ,D.,TOUFAROVÁ,M.*Partnerské násilí*.Praha:Linde,2008
2008, s. 95

3.1.7. Patnáct let a starší děti

V období adolescence dochází k dokončení procesu hledání vlastní identity, svého jedinečného místa ve světě. Pro dospívající je tento proces vzhledem k logickému poškození vývoje v předchozích etapách života, k absenci vhodných identifikačních vzorů a omezenějším sociálním kontaktům a dovednostem složitější, než pro jiné.⁵² Mladý člověk, který vyrůstal v atmosféře násilí a nejistoty, je ovlivněn dosavadním přejímáním negativních vzorců chování.

Nikdo jej nenaučil správnému principu fungování partnerského vztahu, a tak vlivem touhy po co nejrychlejším úniku z rodiny předčasně navazuje intimní vztahy a snaží se za každou cenu udržet trvalé **partnerství**. U chlapců se začíná projevovat agresivita vůči partnerkám. Cítí se izolovaní od okolního světa, v tomto období se může stupňovat depresivní prožívání dítěte, někdy s projevy sebepoškozování a nezanedbatelným rizikem suicidiálního chování. Dítě, které vyrůstá v prostředí, kde se dospělí chovají nepředvídatelně, je přesvědčeno, že nemůže mít nikdy kontrolu nad tím, co se dělo, nebo děje jemu.⁵³ Mohou eskalovat i problémy ve škole, protože nemá vytvořené vhodné podmínky pro klidnou přípravu do školy. Může docházet i k užívání alkoholu a drog jako prostředku k úniku před nesnesitelnou realitou.

Souhrnem je tedy důležité říci, že děti žen, které jsou oběťmi domácího násilí, jsou vždy přímými nebo nepřímými svědky násilí a jsou jím zasaženy a ovlivněny.

Ze starších amerických výzkumů vyplývá, že přibližně v 70 případech násilí páchaného vůči ženě byly děti vystaveny fyzickému násilí.⁵⁴

I novější výzkumy potvrzují, že 30 až 60% dětí, jejichž matky se staly subjektem domácího násilí, bylo také týráno. Americká psychologická asociace odhaduje, že každý rok se 3,3 milionu dětí stane svědkem fyzického napadení jejich matky.⁵⁵

---

52 WUNSCHOVÁ,P.,*Rodinný systém ohrožený domácím násilím*. In *Domácí násilí* . BEDNÁŘOVÁ,Z. a kol.,Praha:Acorus, 2009, s.39

53 MARVANOVÁ-VARGOVÁ,B., POKORNÁ,D.,TOUFAROVÁ,M.*Partnerské násilí*.Praha:Linde,2008, s. 97

54 *Sieť autonómnych rakúskych ženských domov* in *Aspekt* roč. 1998 č.3, Bratislava,1998, s. 83; srov. *Konat' proti násilju na ženách*, Pro Familia a Aspekt, Košice 2000, č. 7.1.

55 American Psychological Association. *Violence and the Family: Report of the APA Presidential Task Force on Violence and the Family*.1996. dostupné [online] [cit. 24.4.2012] URL <http://www.nmflp.org/apa/APA_task_force.htm>

Podle údajů Stanoviska Evropského a sociálního výboru na téma - děti jako nepřímé oběti DN - jsou v mnohých zemích děti přítomny u minimálně poloviny všech případů DN a přibližně tři čtvrtiny žen, které hledají útočiště v azylových domech po napadení, mají s sebou i své děti.⁵⁶

Mátel⁵⁷ cituje informační brožuru *Berliner Interventionszentrale bei häuslicher Gewalt*, která říká, že „Dcery a synové jsou téměř vždy svědky násilných výpadů proti matce a většinou jsou i oni oběťmi tělesného, duševního a často i sexuálního násilí. Děti jsou poznamenány následky násilí, i když nejsou jejich přímou obětí. Jsou to často ony, kdo zveřejní atmosféru prožitého násilí. Nápadné chování, opožděný vývoj a psychosomatické poruchy mohou poukazovat na možné zkušenosti s násilím“.

Dokumenty Evropského sociálního a hospodářského výboru⁵⁸ také uvádí některé důsledky vlivu DN na děti:

- děti jsou tváří v tvář násilí otce/partnera matky bezradné, ale zčásti se cítí odpovědné za to, co se děje. Věří, že vinu částečně nesou ony,
- starší děti se snaží chránit matku a samy se stanou oběťmi násilí,
- žijí v permanentní psychické zátěži, v atmosféře neustálé hrozby, nepředvídatelnosti dalšího vyhrocení situace, v existenčním strachu o matku, prožívají bezmocnost, pocit izolace kvůli příkazu mlčet před ostatními,
- trpí poruchami chování – mají psychosomatické symptomy, psychické poruchy, sníženou sebeúctu, jsou neklidné, mají poruchy spánku, problémy ve škole, pocity strachu, chovají se agresivně a mnohdy pomýšlejí na sebevraždu.

Může se stát, že děti převezmou problematické vzorce chování dospělých.

Naučí se považovat násilí a agresí za přijatelný způsob chování, chlapci budou považovat neúctu vůči ženám za normální a spojení lásky s násilím za přijatelné⁵⁹.

---

56 Převzato z: MÁTEL, A., *Děti neprime obete domaceho násilia*. in ŠVRČINOVÁ, L., akol. *Problémy současné rodiny a náhradní rodinná péče: Sborník příspěvků z konference*. Brno: Tribun EU, 2009, autor uvádí, že se opírají o KAVEMANN, B., KREYSSIG, U. (Hrsg.): *Handbuch Kinder und häusliche Gewalt*, Wiesbaden 2006. č.2.1.1

57 MÁTEL, A., *Děti neprime obete domaceho násilia*. in ŠVRČINOVÁ, L., akol. *Problémy současné rodiny a náhradní rodinná péče: Sborník příspěvků z konference*. Brno: Tribun EU, 2009s.1

58 *Stanovisko EHSV k domácímu násilí na ženách a dětech* (2006) dostupné [online] [cit. 1.5.2012] URL <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:110:0089:0094:CS:PDF>>

59 Mpsv SR, *Konať proti násilíu na ženách*, Bratislava, 2008, č. 7.1.

Hrozí nebezpečí, že chlapci si osvojí roli pachatele a děvčata roli oběti. Později jako dospělí se mohou stát pachateli nebo oběťmi DN. Odborníci v této souvislosti hovoří o transgeneračním přenosu násilí.⁶⁰

Vidět a slyšet násilí páchané vůči matce je pro dítě vždy trauma. Podle novějších studií se ukazuje, že u dětí, které jsou svědky partnerského násilí, se projevují téměř stejné citové, psychické a somatické problémy jako u týraných dětí

---

60 Více např. ŠEVČÍK, D., *Domácí násilí : kontext, dynamika a intervence* .Praha : Portál, 2011, str.121

4. Úprava styku dítěte s násilným rodičem

České zákonodárství již v období mezi oběma světovými válkami neponechávalo dítě (tj. dítě nezletilé) bez právní ochrany. v oblasti soukromoprávní zabezpečoval dítěti právní ochranu především zákonný zástupce. Právo veřejné zejména v sociální sféře kodifikovalo některé povinnosti státu pokud šlo o tzv. péči o mládež. Taktéž trestní právo sankcionovalo některé protiprávní činy, směřující vůči nezletilým.

Postupně v druhé polovině minulého století začínají ovlivňovat právní úpravu týkající se tak či onak nezletilých zejména různé mezinárodní dokumenty, z nichž většina byla naším státem ratifikována. Šlo o dokumenty respektující a konkretizující Deklaraci lidských práv (1948), Deklaraci práv dítěte (1959), zejména pak Úmluvou o právech dítěte (1989). Dále existuje řada dokumentů, týkajících se práv a povinností, jejichž bezchybný výkon je pro život dítěte a jeho vývoj velmi důležitý.

V uplynulých dvaceti letech se v oblasti právní ochrany dítěte mnohé zlepšilo, ať již v legislativě, tak i v praxi státních orgánů, nestátních organizací i dalšího společenského působení ve prospěch dětí. Zejména dnes již existuje velký počet poznatků, různě zpracovaných odbornou literaturou, soudní i jinou praxí apod., z nichž je možno činit potřebné závěry.⁶¹

Otázka vhodnosti styku dítěte s násilným rodičem, vzhledem k následkům svědectví domácího násilí páchaném na druhém rodiči uvedeném v předchozí kapitole je předmětem diskuse řady odborníků. Nehledě na to, že soudně určený styk může být pouhou záminkou pro pokračování domácího násilí⁶².

Jednu z odpovědí nabízí OSN, která ve svých doporučeních navrhuje, aby jednotlivé státy zahrnuly zákaz péče násilné osoby o dítě, pokud se potvrdí domněnka historie domácího násilí mezi rodiči. nebo jej v případech, kdy nehrozí dítěti bezprostřední nebezpečí povolily

---

61 RADVANOVA,S.,*Dítě ohrožené a ublížené*, in *Dny práva 2010*,Brno:Tribun EU

62VARGOVÁ, B. *Svěřování dítěte do výchovy jednoho z rodičů v případech domácího násilí*, Praha : Právo a rodina, 2006, roč. 8, č. 2, s. 9 cit in RADVANOVA,S.,*Dítě ohrožené a ublížené*, in *Dny práva 2010*,Brno:Tribun EU

pouze za podmínky dohledu třetí strany.⁶³ Další doporučení také zahrnuje povinnost pachatele prokázat, že se minimálně tři měsíce nedopustil žádného násilného chování a že se účastní programu pro pachatele domácího násilí teprve poté mu povolit styk s dítětem. Tato setkávání by se dle nařízení OSN⁶⁴ měla odehrávat v zařízeních, která jsou pro to určená (jsou neutrální, proto zde může probíhat předávání dítěte, aniž by byl rodič-oběť ohrožen, zaměstnanci jsou školeni pro pomoc v upevňování vztahu rodiče s dítětem, a pokud je to nařízeno, může být setkání monitorováno). Najdeme například v Anglii, Francii a USA a mohou to být státní i nestátní subjekty.

Za každých okolností je ale třeba dle těchto doporučení respektovat názor dítěte a nečinit nic proti jeho vůli.⁶⁵

4.1. Úprava styku s dítětem a spory o něj v České republice

Úprava styku rodičů s dětmi

Nedošlo-li k soudní úpravě, mají oba rodiče zásadně stejnou rodičovskou zodpovědnost, tedy stejná práva i povinnosti.

Má-li o dítě pečovat jen jeden z rodičů, lze uzavřít dohodu o kontaktu dítěte s rodičem, s nímž nežije ve společné domácnosti. Nerespektuje-li rodič takto uzavřenou dohodu, může být takové jednání soudem chápáno jako projev neschopnosti respektovat práva jiných (dítěte, druhého rodiče), a v konečném důsledku i jako projev výchovné nezpůsobilosti.

Nedojde-li k dohodě nebo ji jeden z rodičů nedodrжуje, je třeba podat návrh soudu, aby určil rozsah styku. i po svěřeni dítěte do výlučné péče jednoho z rodičů soudem mají rodičovskou zodpovědnost rodiče oba.

Rodič, který nemá dítě svěřeno do výchovy, má k výchově stanovenou kratší dobu, tj. dobu styku. Má však i nadále právo požadovat po rodiči, který má dítě svěřeno do výchovy, výchovnou součinnost, tj. zejména možnost informovat se na jeho zdravotní stav, školní prospěch i chování mimo školu.

---

63 UNITED NATIONS. *Department of Economic and Social Affairs. Division for the Advancement of Women: Handbook for Legislation on Violence against Women.* New York: United Nations, 2010. č.3 s.49 cit in RADVANOVA,S.,*Dítě ohrožené a ublížené*, in *Dny práva 2010*, Brno: Tribun EU

64 Perry, A., Rainey, B.: *Supervised, Supported and Indirect Contact Orders: Research Findings.* In *J Law Policy Family*, 2007, roč. 21, č.1, s. 21 a násl cit in RADVANOVA,S.,*Dítě ohrožené a ublížené*, in *Dny práva 2010*, Brno: Tribun EU

65 tamtéž

Může také sledovat jeho řádnou výchovu a má právo spolurozhodovat o budoucím povolání dítěte apod.⁶⁶

4.1.1. Pozastavení, omezení a zbavení rodičovské zodpovědnosti

Základním kamenem pro právní úpravu vztahu mezi nezletilými dětmi a jejich rodiči je 2. část Zákona o rodině, hlava první.

Je zde definována povinnost rodičů zabezpečit dítě a to jak v oblasti potřeb fyzických, tak i po stránce citové, rozumové a mravní.⁶⁷

V rodině, kde je dítě vystaveno neustálému tlaku způsobeného násilím mezi rodiči, nebo je-li přímo samo napadáno nemůže být řádná péče naplněna.

V souladu s § 32 tohoto zákona by navíc měli být svým osobním životem a chováním příkladem. Vzhledem k tomu, že se řada autorů shoduje, že dítě, které žije v prostředí ovlivněném násilím mezi rodiči zpravidla převezme vzorec chování jednoho z rodičů (oběť x násilník), je tento paragraf, ironicky řečeno, úsměvný a zvláště v případě, že za jeho nedodržování nehrozí žádná sankce.

Za sankci by se dalo považovat právě pozastavení, omezení, resp. zbavení jejich rodičovské zodpovědnosti podle § 44 Zákona o rodině.

Rodičovská zodpovědnost může být omezena soudem, pokud rodič nevykonává řádně povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti a vyžaduje to zájem dítěte. Soud vymezí konkrétní rozsah práv a povinností, pro které je omezení určeno.

V případě násilí v rodině to tedy bude především o výchovné působení v širším slova smyslu, přičemž si lze představit, že právo (resp. povinnost) rodiče dítě zastupovat, zůstane nedotčeno. Výchova dítěte je totiž v ideální situaci přirozenou součástí rodičovské zodpovědnosti, ale je třeba mít na paměti, že se nejedná o totéž.⁶⁸

Zbavení rodičovské zodpovědnosti může být rodič ve chvíli, kdy ji závažným způsobem zanedbává a ač by mohl, své povinnosti neplní.⁶⁹

Pod pojmem závažné zanedbání si můžeme ovšem představit leccos. Může to být například i matka, která ať se reálně snaží seč může, nedokáže svému dítěti zajistit vše, co

---

66 Volně dle materiálů z interního školení Bílý kruh bezpečí, o.s. a Zákona o rodině č.94/1963 sb.

67 Zákon o rodině § 31

68 KORNEL, M. Kritéria pro rozhodování o výchově nezletilého dítěte. *Právní fórum*. 2009, č. 7, str. 281.

69 DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - § 200za*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1318.

potřebuje. v takovém případě dítě není reálně ohroženo a ke zbavení rodičovské zodpovědnosti není žádný důvod a soud by jej měl považovat pouze za krajní řešení.

V případě, že rodič páchal násilí výlučně na druhém rodiči a zároveň ani dítě nebylo přítomno u násilného aktu, zřejmě se nebude jednat o závažný způsob zneužití či zanedbání rodičovské zodpovědnosti.

4.1.2. Omezení a zákaz styku rodiče s dítětem

Úmluva o právech dítěte zaručuje právo dítěte udržovat pravidelný osobní kontakt s oběma rodiči i v případě odloučení od jednoho nebo i obou rodičů.⁷⁰

Soud styk dítěte s rodiči upravuje tehdy, pokud to vyžaduje zájem dítěte, nebo pokud to vyžadují poměry v rodině.⁷¹ Myslím si, že násilí mezi rodiči bychom jistě mezi poměry v rodině vyžadující tuto úpravu rozhodně zařadit měli, a to například již i v době útěku matky před násilníkem do azylového domu. Aktuálně však nelze, v souladu s § 50 odst. 1 Zákona o rodině, považovat odchod do azylového domu za trvalou změnu stavu, která naplňuje formulku „nežijí spolu“.⁷²

Je-li to v zájmu dítěte, jsou-li oba rodiče způsobilí k výchově dítěte a mají-li oba rodiče o výchovu zájem, může soud dítě dle § 26 Zákona o rodině svěřit dítě do společné výchovy rodičů nebo do střídavé výchovy rodičů. v případě historie násilí mezi rodiči se mi ovšem toto rozhodnutí jeví jako nešťastné, protože jako základní předpoklad pro střídavou nebo společnou péči vidím schopnost rodičů se dohodnout. To je ovšem v situaci psychického či fyzického násilí nanejvýš ojedinělé, až bych řekla absurdní, protože pokud by rodiče byli schopni dohody na rozsahu a způsobu styku, nemuseli by se dle § 27 odst. 1 Zákona o rodině na soud vůbec obracet.

Pojem „dohodnout se“ totiž v násilném vztahu často splnění požadavků násilného partnera, který není ochoten brát v potaz návrhy druhé strany.⁷³

---

⁷⁰ Přítom právo s dítětem se stýkat má i nesvéprávný rodič. K tomu více: KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, str. 73.

⁷¹ Více § 27 odstavec 2 Zákona o rodině

⁷² Dle § 50 odst. 1 Zákona o rodině může soud i bez návrhu rodičů může rozhodnout, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na výživu, nežijí-li rodiče dítěte spolu a nedohodnou-li se.

⁷³ VARGOVÁ, B. „Syndrom zavrženého rodiče“ jako problematický termín. *Právo a rodina*. 2006, č. 3, str. 15.

I když v reálném životě obvykle násilník o své děti příliš nestojí a využívá je například pouze k manipulaci matky nebo dokazování si své nadvlády nad nimi⁷⁴, měla by dle mého názoru být právní úprava i pro tuto variantu.

Můžeme se setkat s názorem,⁷⁵ že pokud před soudem jeden z rodičů dá jasně najevo svou neochotu, či přímo odpor podílet se na společné či střídavé péči, potom by už jen z tohoto důvodu bylo takové rozhodnutí soudu v příkrém rozporu se zájmem dítěte.

Existují však i opačné názory, které tvrdí, že byť jeden z rodičů nesouhlasí, soud by se měl zabývat možností svěřením dítěte do střídavé výchovy zejména tehdy, preferuje-li to samo dítě (ale opět situace v případech domácího násilí vysoce nepravděpodobná).⁷⁶

Jak má rodič, který se stal obětí násilí svého partnera, manžela a který se rozhodl opustit soužití s tímto partnerem řešit situaci, kdy je nyní nucen ke spolupráci s ním, protože se musí, jelikož mu byla stanovena tzv. individuální osobní péče o dítě⁷⁷, s násilným rodičem dohodnout na podmínkách předávání dítěte?

V právní úpravě postrádám ustanovení, které by upravovalo rozsah a způsob takového styku. I když oficiálně žádné nařízení (zatím) neexistuje, soud ale může (a zpravidla se tak i děje) upravit a určit jak místo a čas setkání, tak i povinnou účast třetí strany při předávání dítěte. Děje se tak zejména v případech obzvláště brutálního napadání a soud bere v potaz oprávněný strach oběti z expartnera. Tento alternativní způsob styku s dítětem nazýváme asistovaným nebo-li řízeným stykem s dítětem.⁷⁸

Místem předání či styku s dítětem je obvykle určeno intervenční centrum, či zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Intervenční centrum, jakožto místo pro předání/styk s dítětem s násilným rodičem se mi jeví jako diskutabilní, protože v případě, že zde toho času

---

⁷⁴ Více např. BEDNÁŘOVÁ, Z., a kol., Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám. Praha: Acorus, 2009, str. 33

⁷⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., NOVÁK, T. Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově. Bulletin advokacie. 1999, č. 3, str. 31.

⁷⁶ PRŮCHOVÁ, B., NOVÁK, T. Lze prosadit střídavou výchovu proti vůli jednoho z rodičů? Právo a rodina. 2003, č. 10, str. 11.

⁷⁷ Soud svěří dítě do péče jednomu rodiči, nicméně pokud výslovně nerozhodne o omezení či zrušení rodičovské péče nebo omezení či zrušení práva na styk s dítětem, druhému rodiči zůstávají všechna rodičovská práva a také rodičovská zodpovědnost a tedy i právo na styk a komunikaci s dítětem.

⁷⁸ Viz např. ČÍRTKOVÁ, L.: Rodiče, děti, domácí násilí a traumatizující následky. Právo a rodina, 2007, č. 9, s. 12 a násl.; ČÍRTKOVÁ, L.: Styk dítěte s násilným rodičem v kontextu domácího násilí. Právo a rodina, 2009, č. 11, s. 1 a násl.

matka zároveň žije a mnohdy i ukrývá před násilnou osobou, může dojít k oživení traumatu. Vhodnější mi připadá jiná neutrální půda – například park, dětský koutek v obchodním centru apod.

Pokud je dočasně omezen osobní styk násilného rodiče, může mu být, pokud má rodič zájem, povolen (výslovně v rozsudku) tzv. nepřímý styk (probíhá prostřednictvím e-mailu, telefonu, dopisu). Musí být ale opět rozhodnuto v souladu se zájmem dítěte.

4.1.3. Negativní postoj dítěte ke styku s rodičem

Může se stát, že dítě jednoho z rodičů (nebo i oba) odmítá.

Soud se pak musí zabývat příčinou negativního postoje dítěte, které mohou být způsobeny chováním odmítaného rodiče (např. nezájem o dítě) nebo druhým rodičem, který v dítěti vytváří negativní obraz z důvodů čistě osobních, způsobených např. opuštěním, násilím, odlišným názorem na výchovu apod.⁷⁹

Zkušenost říká, že pokud dítě styk s rodičem odmítá, nechce žádnou formu kontaktu – ani osobní, ani například telefonický. Dítě sice nemá zákonem výslovně zakotvenou povinnost se s rodičem, resp. rodiči, stýkat, ale nelze nevidět, že právě prostřednictvím styku realizuje rodič své rodičovství a právo dítě vychovávat v nejširším slova smyslu.⁸⁰

Tzv. participační práva dítěte říkají, že dítě, které je schopno s ohledem na jeho vývojovou úroveň vytvoření vlastního názoru o věcech, jež se ho týkají má právo být vyslyšeno v každém řízení, v němž je o těchto záležitostech rozhodováno a věnována náležitá pozornost.⁸¹

---

⁷⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - § 200za*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1309.

⁸⁰ Tamtéž, str. 1313.

⁸¹ Podle Čl. 9 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí č. 54/2001 Sb.m.s. jsou v soudním řízení z důvodu konfliktu zájmů osoby, mající rodičovskou zodpovědnost, vyloučeny ze zastupování dítěte a soudní orgán má pravomoc ustanovit dítěti pro toto řízení zvláštního zástupce. Toto ustanovení má analogii v § 37 zákona o rodině č.94/1963 Sb., o rodině který uvádí v odst. 1, že žádný z rodičů nemůže zastoupit své dítě, jde-li o právní úkony ve věcech, při nichž by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodičem a dítětem nebo ke střetu zájmů těchto rodičů. Pro tyto případy se dle odst. 2 ustanoví dítěti opatrovník, jímž je zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí. Rovněž zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád uvádí v § 32 odst. 2, že zástupcem účastníka nemůže být ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. Zmíněnou kompetenci, tedy výkon funkce opatrovníka, přiznává obecním úřadům obcí s rozšířenou působností v § 17 odst. 1 zákon č. 359/1999 Sb., o

Největší informační význam bude mít názor dítěte pro rozhodování tehdy, žije-li stále s oběma rodiči. Pokud soud svěří předběžným opatřením dítě do péče jednoho z rodičů, potom informační význam jeho výpovědi je nepřímo úměrný času, který uplynul od vydání tohoto rozhodnutí. Největší význam má vyjádření dítěte v době, kdy žije s oběma rodiči.⁸²

Měli bychom se řídit zásadou, že čím starší dítě je, tím větší váhu má jeho slovo.

Vzhledem k nebezpečí manipulovatelnosti, která platí obzvláště u velmi malých dětí, někteří autoři uvádí riziko tzv. syndromu zavrženého rodiče. Dle Vargové⁸³ stačí pro manipulaci i pár týdnů.

Jak vyplývá z kapitoly o vlivu svědectví násilí mezi rodiči uvedené v této práci, vnímá i dítě v první třídě to, co se děje mezi jeho rodiči a v deseti letech už rozpozná manipulaci. Je tedy třeba dětem důvěřovat, ale zároveň před kvapnými závěry důkladně ověřit jejich tvrzení.

Za každých okolností ale musí být upřednostněn nejlepší zájem dítěte, proto mnohdy soud rozhodne v rozporu s projevenou vůlí dítěte.

Dochází potom k logickému rozporu, kdy respekt k názoru a volbě dítěte se nemusí shodovat s tím, co bude v jeho nejlepším zájmu. Stále platí, že zájem dítěte je předním hlediskem při rozhodování soudu – i kdyby měl soud rozhodnout proti jeho projevené vůli.

Soud může, pokud je to v zájmu dítěte, uložit zákaz styku a to na dobu určitou nebo neurčitou.⁸⁴

Ať už jde o zákaz nebo omezení styku, vždy je nutné spolehlivé dokazování⁸⁵, v situaci s násilím mezi rodiči se dokazuje zejména rozsah citového vztahu mezi dítětem a rodiči, zdravotního stavu a názoru dítěte.

---

sociálně-právní ochraně dětí. Při zákonném zastoupení dětí nemusí dojít ke střetu zájmů mezi rodiči a dětmi, ale postačí, že tento střet by mohl nastat. Zástupce dětí ustanovený soudem bývá běžně označován jako kolizní opatrovník. Tento termín se objevuje i v Instrukci Ministerstva spravedlnosti č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

⁸² BAKALÁŘ, E., NOVÁK, D. *Vyslechnutí dítěte před soudem. Právo a rodina*. 2003, č. 3, str. 6.

⁸³ VARGOVÁ, B. „*Syndrom zavrženého rodiče*“ jako problematický termín. *Právo a rodina*. 2006, č. 3, str. 13.

⁸⁴ KOVÁŘOVÁ, D. Styk rodičů s nezletilými dětmi. *Právo a rodina*. 2006, č. 3, str. 4.

⁸⁵ PRŮCHOVÁ, B., NOVÁK, T. Omezený styk dítěte s rodiči. *Právo a rodina*. 2004, č. 3, str. 12.

4.1.4. Výživné

Zákon o rodině stanoví, že oba rodiče jsou povinni přispívat dítěti na výživu dle svých schopností, možností a majetkových poměrů do doby, než bude dítě schopno žít se samo⁸⁶.

V případě vyživovací povinnosti mezi bývalými manželi lze požádat o výživné od doby rozvodu až do tří let v případě, že rozpad manželství zavinił manžel, jemuž je výživné vyměřeno.⁸⁷ Dopustil-li se bývalý manžel vůči druhému manželovi jednání, které naplňuje znaky domácího násilí, nemá právo na výživné podle odstavce ač by jinak podmínky přiznání práva na výživné splňoval.⁸⁸ Soud může rozvedenému manželovi, který se porušením manželských povinností na rozvratu manželství převážně nepodílel a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, přiznat proti jeho bývalému manželovi výživné ve stejném rozsahu, jako je vyživovací povinnost mezi manžely podle § 91 odst. 2.⁸⁹

O výživném na nezletilé dítě může soud rozhodnout i bez návrhu a přiznat jej až za 3 roky zpětně ode dne zahájení soudního řízení.

4.1.5. Formy náhradní rodinné výchovy

Pokud soud rozhodne o zbavení obou rodičů rodičovské zodpovědnosti, musí být dítě svěřeno do péče jiné fyzické nebo právnické osoby.

To lze i za situace, kdy došlo pouze k omezení či jiné úpravě míry rodičovské zodpovědnosti, ale i v případě, kdy nebyla upravována vůbec.⁹⁰

V případech prokazatelného projevoování násilí mezi rodiči v rodině dítěte, je modifikace rodičovské zodpovědnosti obvyklou záležitostí.

Základními formami náhradní rodinné výchovy jsou svěřením do péče jiné fyzické osoby, pěstounská péče, osvojení (zrušitelné i nezrušitelné) a poručenství.

Všechny tyto instituty mohou být nařizeny výlučně pokud je to v nejlepším zájmu dítěte a ten, komu bude dítě svěřeno do péče musí poskytnout záruky řádné výchovy dítěte.

Dle obecných zásad je snaha svěřit dítě do péče blízkému příbuznému⁹¹.

---

⁸⁶ § 86 zákona o rodině, ve vztahu dítěte k rodiči je to upraveno v § 87 téhož zákona.

⁸⁷ § 760 občanského zákoníku

⁸⁸ § 762 občanského zákoníku

⁸⁹ § 93 zákona o rodině, je třeba chápat jako lex specialis k § 92 téhož zákona.

⁹⁰ Např. při svěřením dítěte do pěstounské péče

⁹¹ § 45 zákona o rodině výslovně stanovuje, že soud dá přednost zpravidla příbuznému dítěte.

Kromě institutu osvojení⁹² však rodičům zůstávají rodičovská práva a povinnosti ve smyslu placení výživného, práva na informace o dítěti, právo na osobní kontakt s dítětem, zastupování dítěte apod.

V případě pěstounské péče je však v zákoně o rodině⁹³ zakotvena povinnost soudu ověřit si na základě zprávy orgánu sociálně právní ochrany dítěte vhodnost osoby zvolenou jako poručníka dítěte.

Další možností jsou zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Smyslem těchto zařízení je poskytnutí pomoci a ochrany dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče anebo je-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy anebo ocitlo-li se bez péče přiměřené jeho věku, jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané anebo o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva.⁹⁴

V případě dítěte ohroženého násilím mezi rodiči bude umístěno primárně do tohoto zařízení.

Cítím potřebu znovu zopakovat a zdůraznit, že ať je dítě zařazeno do kterékoli ze zmíněných forem náhradní péče, tak s výjimkou osvojení nedochází k zániku rodičovské zodpovědnosti a stále platí potřeba upravení výživy a styku s rodiči.

4.1.6. Výchovná opatření

Legislativně je jejich ukládání upraveno v § 43 zákona o rodině a řadí se k mírnějším zásahům do rodičovských práv. Jsou to taková opatření, která vyžaduje zájem na řádné výchově dítěte.⁹⁵

Může také nezletilému dítěti uložit omezení zabraňujícím škodlivým vlivům v působení na jeho osobu – například návštěvu nevhodných podniků atd. Orgán sociálně právní ochrany dítěte může stanovit dohled nad zletilým dítětem nejen z důvodu zabránění v nemravném způsobu života, ale také jako způsob ochrany.

---

⁹² Dle § 63 odst. 1 zákona o rodině dochází ke statusové změně, kdy mezi osvojencem a osvojitelem vzniká takový poměr, jako je mezi dítětem a rodičem. Pokud by tedy v rodině osvojitele docházelo k násilí, platilo by vše výše uvedené.

⁹³ §45b zákona o rodině

⁹⁴ § 42 zákona o sociálně právní ochraně dítěte

⁹⁵ Například sousedka ve vedlejším bytě často slyší křik a pláč dítěte, všimla si i rozsáhlých podlitin. Proto dle § 7 zákona o rodině kontaktuje orgán sociálně právní ochrany dítěte a ten po prošetření věci rodičům uloží vhodné napomenutí.

Každému takovému opatření by mělo předcházet projednání nedostatků ve výchově dítěte a soustavné působení na rodiče za účelem obnovy plnění povinností, které jsou vymezeny rodičovskou zodpovědností. Otázkou je, zda tato opatření by v situaci, kdy dítě čelí násilí uvnitř rodiny mají nějaký smysl.

4.1.7. Souhrn činností orgánů působících v oblasti úpravy styku s dítětem jako svědkem násilí mezi rodiči

Činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)

Nemá nařizovací pravomoc, není v jeho moci zajistit vymahatelnost rodičovských práv jednoho z rodičů. Může napomoci vyřešení problémů předáním poznatků svého šetření o chování rodičů, jejich rodičovských způsobilostech apod.

OSPOD je oprávněn uložit rodičům povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení, pokud rodiče nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci, zejména při sporech o úpravě styku s dítětem.

OSPOD může z vlastního podnětu nebo na základě podnětu od jiné osoby (obvykle jednoho z rodičů) zahájit správní řízení a rozhodnout o uložení výchovného opatření. V případě, že správní orgán neshledá důvody k zahájení správního řízení, uvědomí o tom žadatele v případě, že o to požádá současně s podáním podnětu ve lhůtě 30 dnů.

V případě výhrad proti postupu OSPOD lze podat přímo stížnost na postup konkrétního pracovníka OSPOD, a to vedoucímu příslušného úřadu, přičemž není-li zjednána náprava, lze využít možnosti podat podnět veřejnému ochránci práv, který se bude v případě zahájení šetření zabývat postupy, které orgán sociálně-právní ochrany dětí zvolil, a bude posuzovat, zda tento orgán, případně odvolací orgán, nejednal v souladu s právem a s principy dobré správy a zda nebyl ve věci nečinný.

Pokud ochránce během šetření zjistí pochybení, je oprávněn navrhnout a prosazovat přijetí opatření k nápravě zjištěných nedostatků.

Činnost soudu

Soud může na návrh rodiče nebo OSPOD:

- rozhodnout o svěřeni dítěte do výchovy jednoho z rodičů (popř. společné /střídavé výchově),
- stanovit povinnost platit výživné,

- schválit dohodu o styku,
- na návrh jednoho z rodičů může určit rozsah styku s druhým rodičem (z vlastní iniciativy soud o styku zpravidla nerozhoduje),
- může vydat předběžné opatření, pokud hrozí nenávratná újma z prodlení, zejména odcizení dítěte druhému z rodičů, může tento rodič požádat soud, aby rozhodl tzv. předběžným opatřením, u něhož ani případné odvolání nemá odkladný účinek,
- požádat o poučení rodiče, do jehož péče je dítě svěřeno, o jeho povinnosti dodržovat rozhodnutí soudu a následcích nerespektování.

Místně příslušným pro podání návrhu je soud, v jehož obvodu má dítě trvalé bydliště.

Není-li respektováno rozhodnutí soudu, lze podat návrh na nařízení a provedení výkonu rozhodnutí, který lze podávat opakovaně vždy, když není styk realizován.

Postup při sporech

Rodič, kterému je bráněno ve styku, může podat na OSPOD návrh (§ 13 Zákona o sociálně-právní ochraně dítěte) na uložení výchovného opatření (§ 43 zákona o rodině).

Při každém nevrácení dítěte může rodič:

- podat k soudu návrh na výkon rozhodnutí (připojit rozhodnutí o svěřeni dítěte do výchovy),
- informovat OSPOD o jednání druhého rodiče a požádat o provedení šetření v bydlišti rodiče, který měl dítě vrátit, za účelem zjištění, zda je dítě v pořádku apod.,
- dítě kdykoliv převzít do své péče,
- OSPOD však nemá možnost dítě rodiči odebrat, tj. provést výkon rozhodnutí, k tomu je oprávněn pouze soud.

Činnost Policie České republiky

Pomoc lze požadovat v případě:

- únosu dítěte (pokud bylo vydáno alespoň předběžné opatření),
- fyzického útoku ze strany druhého rodiče,
- rodič, který u sebe protiprávně dítě ponechal, nezajišťuje školní docházku, čímž vzniká podezření ze spáchání trestného činu ohrožení výchovy dítěte podle § 201 trestního zákona,
- lze zvážit také podání trestního oznámení státnímu zastupitelství nebo PČR pro maření výkonu úředního rozhodnutí.

4.2. Úprava styku dítěte s násilným rodičem ve vybraných státech

Tato kapitola představuje souhrn legislativy v oblasti domácího násilí ve vybraných zemích.

Klíčovou otázkou je, zda má dítě dostatečnou možnost projevit svůj názor na kontakt s násilným rodičem. Zaměřuji se také na pojem „zájem dítěte“, který je jak v České republice, tak za jejími hranicemi velmi důležitý.

Celkově bych však řekla, že je praxe v zahraničí dosti odlišná od té naší, což také doloží podrobnější rozbor situací v jednotlivých zemích, který uvedu níže.

4.2.1. Evropská unie – stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru

Základním dokumentem společným pro všechny členské země EU je stanovisko „Děti jako nepřímé oběti domácího násilí“, které vydal EHSV v roce 2006, kde doporučuje, aby se každý stát zabýval nejen situací oběti a násilníka, ale také problematikou dětí coby nepřímých obětí partnerského násilí a aby vnímali tyto děti jako samostatnou skupinu.

Podstatou tohoto dokumentu je myšlenka, že děti vyrůstající v rodině zasažené domácím násilím, jím jsou ovlivněny, a to po stránce vývoje psychického, fyzického i emočního.

EHSV vidí jako stěžejní spolupráci mezi pomáhajícími organizacemi, orgány péče o děti a dalšími organizacemi (školy, soudy), které by měly identifikovat takto ohrožené dítě a účinně mu pomoci. Všechny subjekty, které se podílejí na rozhodování průběhu péče o dítě, je nutné neustále vzdělávat.

Důležitý je také důraz na zohlednění domácího násilí v oblasti práva rodiče na styk s dítětem, kde je třeba brát v úvahu míru pravděpodobnosti, že nebezpečí násilí neskončí odloučením. Dle tohoto doporučení musí být před právem na styk s dítětem vždy upřednostněna ochrana před násilím.⁹⁶

---

⁹⁶ Stanovisko EHSV k domácímu násilí na ženách a dětech (2006) dostupné [online] [cit. 1.5.2012] URL <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:110:0089:0094:CS:PDF>>

4.2.2. Francie

V legislativě jsem nenašla konkrétní zákon, který by soudu ukládal povinnost při rozhodování ve věci svěřování dítěte do péče a při rozhodování o míře a formě styku s dítětem.

Rámcově je ale domácí násilí ukotveno v trestním postihu a zejména v možnosti využití obdoby institutu vykázaní násilné osoby.

V rámci rodinného práva má rodič, jenž byl v partnerském násilí obětí, možnost požádat soud, aby přikázal pachateli opustit společnou domácnost. Toto lze učinit ještě před počátkem celého rozvodového řízení, ale soud na to přistupuje jen v naléhavých případech.

Soud, který rozhoduje ve věci porozvodové⁹⁷ péče o dítě, by měl jednat v nejlepším zájmu dítěte a také toto dítě s ohledem na jeho vyspělost vyslechnout.

Francouzské soudy obvykle preferují společnou péči a zakládají si na pokračování vztahu dítěte s oběma rodiči – dítěti je odepřen kontakt s jedním z rodičů pouze z vážných důvodů.

Základní myšlenkou z pohledu soudu je předpoklad zájmu dítěte o styk s druhým rodičem a ani domácí násilí nemusí být nutně jeho překážkou, rodičovská práva zde mají přednost před bezpečím dítěte i rodiče.

Pokud jeden rodič brání tomu druhému ve styku s dítětem, riskuje sankci ve formě finanční, ale také odnětí svobody.

Pojem „zájem dítěte“ se v legislativě nevyskytuje, nicméně z ní vyplývá, že je dle Francouzů správné a žádoucí, aby se zachoval co nejrozsáhlejší kontakt s oběma rodiči. v případě vyskytnutí násilí mezi rodiči pak může být na základě výše zmíněného styk s násilným rodičem uložen a také vynucován, a to i v situaci, kdy je ohroženo samotné bezpečí dítěte i jeho rodiče – oběti.

Protože, jak už jsem psala výše, soudy upřednostňují společnou péči a vnímají vztah mezi rodiči a rodičovskou péči jako dvě rozdílné věci, dochází díky tomu v praxi k paradoxním situacím. Rodič například může být souzen za páchaní partnerského násilí, přičemž je mu zakázán styk s obětí, nicméně zároveň je rodičem, kterému je umožněn styk s dítětem. Oběť musí pachateli aktivně umožnit vídání dítěte, jinak bude sankciována, a tak se vystavuje riziku.

---

97 Formation and separation of the couple [online] [cit.13.3.2012] url <<http://www.nht-avocat.com/divorce-mariage-france.php>> volný překlad autorky práce

Stejně tak je to s možností využití azylového domu s utajenou adresou, přesto druhému rodiči musí být sdělena adresa pobytu jeho dětí.

Díky této situaci v civilním právu bývá Francie terčem kritiky, ale na druhou stranu je z pohledu trestního práva poskytována obětem partnerského násilí velmi dobrá ochrana, protože domácí násilí je ve větší míře úspěšně odhalováno a přísně trestáno. Nicméně tyto dvě větve nejsou bohužel propojeny, a tak ve věci péče o děti není násilí mezi rodiči příliš zohledňováno.

4.2.3. Německo

Ve věcech týkajících se rodičovských práv (vč. kontaktu a svěřování do péče násilnému rodiči) se přihlíží k výchovným schopnostem rodiče, jeho osobnosti, podmínkám (i materiálním), v jakých žije, důležitá je také schopnost rodiče zajistit kontinuální vývoj dítěte.

Svou roli má také vůle a zájem dítěte, jeho vazba na rodiče, ale přihlíží se také ke vztahu mezi oběma rodiči dítěte (zda jsou rodiče ochotni tolerovat vazbu dítěte ke druhému rodiči, vazbu na sourozence a jiné rodinné vazby).

Co se týče násilí mezi rodiči, pak jsem zjistila, že dle tamních zákonů soud není povinen zohledňovat jeho existenci – tudíž soud může zastávat názor, že násilí nebylo páčáno přímo na dítěti, a tak nic nebrání v přiznání práva pachatele stýkat se s dítětem. Nicméně se postupně prosazuje názor, že i přítomnost (svědectví) dítěte u násilí se dá považovat za přímé ohrožení.

Násilí mezi rodiči, které pokračuje i při výkonu práva na styk s dítětem, nebývá příliš zohledňováno, nicméně Spolkový ústavní soud může rozhodnout, aby matka, která se stala obětí velmi intenzivního násilí, byla zproštěna požadavku na spolupráci s otcem⁹⁸.

Toto rozhodnutí je však zřejmě použito ve velmi výjimečných případech a běžně se předpokládá spolupráce rodičů na výchově potomka.

Oficiální povinnost zohledňovat násilí mezi rodiči při rozhodování ve věcech týkajících se péče o dítě v Německu není, nicméně několik paragrafů zaměřených na tuto tematiku jsem našla.

---

98 Ausserstreitgesetz, BGBl. I Nr. 111/2003, § 105 a 108, Bundesgesetz zum Schutz vor Gewalt in der Familie – GeSchG BGBl.Nr. 759/1996 ST0242, in der Fassung späterer Gesetze (Spolkový zákon na ochranu před násilím v rodině).

V § 1631 odst. 2 Občanského zákoníku (BGB) je zakotveno právo na výchovu bez násilí, jež by mělo být bráno v úvahu i při rozhodování státních orgánů, nicméně Potměšil⁹⁹ tuto větu pokládá za pouhou frázi bez dalšího rozšíření.

§ 1666 Občanského zákoníku pak upravuje opatření, která lze učinit v případě ohrožení blaha dítěte, např. lze násilnému rodiči zakázat pobyt v místě pobytu dítěte, vykázat ho z obydlí, nebo omezit či odejmout mu rodičovská práva. Tento paragraf je ovšem opět všeobecného charakteru, a tak není zárukou, že soud bude vidět styk s násilným rodičem v rozporu s blahem dítěte.

V § 1684 najdeme úpravu práva rodiče pro styk s dítětem, podle kterého má dítě právo na styk s rodičem a zároveň rodič je oprávněn, ale i povinen se s dítětem stýkat. Dále se rodiče musí vyvarovat jednání, které by druhému rodiči znesnadňovalo výchovu a narušovalo vztah k dítěti. Rodinný soud může omezit nebo vyloučit styk s dítětem ve chvíli, kdy bylo ohroženo jeho blaho.

To, zda bude soud přihlížet k násilí mezi rodiči, je čistě na jeho uvážení, (buď bude trvat na udržení kontaktu s násilným rodičem za každou cenu, nebo jej omezí či určí dohled třetí osoby). v praxi jsou pozorována všechna řešení.

Byly zaznamenány případy, kdy byl nařízen a také vynučován styk dítěte s rodičem i přes oprávněné obavy druhého rodiče a i přes záporný postoj samotného dítěte (rodič – oběť je často obviňován z ovlivnění dítěte), i případy, kdy bylo právo na styk s dítětem zneužíváno k páčání násilí na druhém rodiči nebo i gradace násilí vůči dítěti.

---

⁹⁹ Toto tvrzení jsem vyvodila na základě případu popsaného Potměšilem, který uvedl, že Spolkový ústavní soud posuzoval situaci, kdy oběť intenzivního násilí, pro něž byl pachatel i odsouzen, odmítala společnou péči o dítě nařízenou soudem nižšího stupně, mj. z důvodu strachu z pachatele. Spolkový ústavní soud rozhodl, že tato okolnost, tj. předchozí násilí a oprávněný strach oběti, musí být brány v potaz, dále v návaznosti na to musí být posuzováno i blaho dítěte, kdy v případě zásadního rozporu mezi rodiči, který blaho dítěte ohrožuje, má být rozhodnuto o přiznání dítěte do výhradní péče jednoho z rodičů; podle Spolkového ústavního soudu v případě rozhodnutí nižšího soudu o společné výchově za daných okolností bylo porušeno právo navrhovatelky na ústavně zaručené právo na výchovu a péči o dítě.

4.2.4. Rakousko

Stěžejním bodem při rozhodování soudu o svěřeni dítěte do péče i o právu na styk s dítětem je blaho dítěte¹⁰⁰, ale v zásadě se má za to, že žádoucí je kontakt s oběma rodiči.

Rakouská legislativa neobsahuje žádná ustanovení, podle kterých by soud musel zkoumat historii vztahu mezi rodiči dítěte a soud zpravidla předpokládá, že páchaní násilí na druhém rodiči nemá mít vliv na vztah dítěte s násilným rodičem.

Pokud je podezření na partnerské násilí, záleží na posudku soudního znalce.

V případě, že soudní znalec dospěje k názoru, že v rodině násilí mezi rodiči skutečně bylo, ale že je žádoucí styk dítěte s násilným rodičem zachovat, doporučí soudu určit dohled nad průběhem setkání rodiče s dítětem nebo např. určit prostředníka, který dítě násilnému rodiči předá, aby nedocházelo ke zneužívání rodičovského práva násilného rodiče proti rodiči –oběti.

Dohled nad stykem s dítětem, pokud je v zájmu jeho blaha, také určuje v případech násilí na dítěti.

Soud také ve věci určení péče zohledňuje názor dítěte - do 10 let věku jej vyslechne orgán péče o dítě, starší dítě pak soud samotný – starší 14 let mohou dokonce samy podat návrh na odmítnutí styku s rodičem. Soudem akceptovaná je také vzájemná dohoda mezi rodiči. Výslech nezletilého se neprovádí, jestliže vzhledem k jeho rozumovým schopnostem nelze očekávat promyšlené vyjádření k předmětu řízení nebo jestliže by jeho provedení či tím způsobený průtah ohrozil zájem dítěte.

Ochrana před domácím násilím je realizována zejména právem policie vykázat násilnou osobu z obydlí (podobně jako v ČR).

4.2.5. Spojené státy americké

Jelikož nejsou stanoveny pro všechny státy jednotné zákony a předpisy, představuje tento úsek celkové shrnutí základu, který mají společný.

Partnerskému násilí se v oblasti rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče věnuje stále více pozornosti, čehož je důkazem například fakt, že jej všechny státy nyní uvádějí jako velmi důležitý faktor, na nějž je třeba brát ohled.

---

100 Blaho dítěte je určováno například otázkou zajištění dítěte po stránce ekonomické, sociální a výchovné, dále vztahem dítěte k danému rodiči a rodičovou výchovnou schopností.

Zákonodárství zhruba ve dvou třetinách států zohledňuje ve věci svěřování do péče mimo jiné ochotu rodiče (zpravidla oběti partnerského násilí), který žádá o svěřeni dítěte do trvalé péče poskytnout co nejširší kontakt s druhým rodičem (obvykle pachatelem). Z toho vyplývá, že šance oběti, která se většinou instinktivně staví ke svolení styku druhého rodiče s dítětem zdrženlivě, nebo přímo odmítavě, jsou značně omezeny.

Na druhou stranu má však několik států normu, která výše zmíněné hledisko vylučuje, pokud je druhému rodiči prokázáno páchaní partnerského násilí. (V roce 1998 přijalo 13 států doporučení národní rady soudců, které stanoví, že svěřeni dítěte do péče pachatele domácího násilí není v nejlepším zájmu dítěte, stejně jako střídavá péče).

I další zákony se věnují otázkám, které vznikají v souvislosti s určování styku s rodičem, jemuž nebylo dítě svěřeno do péče. Těmito otázkami mohou být například standardy styku, asistovaný styk nebo opatření nutná k zajištění bezpečí jak rodiče, tak i dítěte.

Z výše psaného vyplývá, že domácí násilí musí soud při svém rozhodování ve věci styku dítěte s druhým rodičem zohlednit, nicméně pouze zhruba polovina z nich jej pokládá za prvořadé. Přesto, nebo právě proto dochází ke svěřeni dítěte násilnému rodiči, nebo je rozhodnuto o jeho kontaktu s dítětem, aniž by se přihlédlo k násilné historii v rodině a také aniž by se zajistilo bezpečí dítěte a pečujícího rodiče.

Legislativa je vymezena Vzorovým zákonem o domácím a rodinném násilí¹⁰¹, který vytvořila Národní rada soudců rodinných soudů a soudů pro mládež (National Council of Juvenile and Family Courts Judges) a který činí základ právní úpravy domácího násilí ve 24 státech.

Podstatou je zavedení vyvratitelné domněnky, že svěřeni dítěte do výhradní nebo společné péče pachateli partnerského násilí je v rozporu s jeho nejlepším zájmem.

Orgán ochrany dítěte musí při prověřování každého oznámení podaného v souvislosti se zanedbáváním nebo týráním dítěte zkoumat, zda není špatně zacházeno i s dalšími členy rodiny. Pokud vyjde najevo, že je kdokoli z rodiny ohrožen domácím násilím, mohou v zájmu ochrany dítěte usilovat o odchod násilného rodiče z rodiny. Oběti pak musí být nabídnuto poradenství a pomoc.

---

101 Model Code on Domestic and Family Violence,[online] [cit. 25.2012]

http://corpwell.net/Bstore/Downloads/Judicial/new_modelcode.pdf a <http://www.ncjfcj.org/resource-library/publications/family-violence-legislative-updates>, část týkající se dětí je obsažena v hlavě IV. „Rodina a děti“ (Chapter 4 - Family and Children).

Každé soudní řízení, kde se rozhoduje o svěřování dítěte do péče, se zakládá na vyvratitelné domněnce, že je v nejlepším zájmu dítěte zůstat s rodičem, který není pachatelem partnerského násilí a že umístění do společné nebo výlučné péče s pachatelem domácího násilí je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte.

Při zjištění domácího násilí musí soud v první řadě zajistit bezpečí a blaho jak dítěte, tak i rodiče – oběti, přičemž musí vzít do úvahy historii násilí ve vztahu, a tudíž možnou existenci budoucího nebezpečí.

V souvislosti se zajištěním bezpečí dítěte i rodiče-oběti může soud nařídit utajení adresy jejich místa aktuálního pobytu bez ohledu na to, zda byl násilnému rodiči povolen či zamítnut styk s dítětem.

Soud může také rozhodnout o předávání dítěte na neutrálním místě či určit styk pod dohledem další osoby či organizace. Pro tyto případy jsou zavedena tzv. návštěvní centra, v nichž dochází k soudem povolenému kontaktu, aniž by došlo k ohrožení členů rodiny.

Spojené státy patří mezi země s rozpracovaným programem terapie určeným pro násilné rodiče, proto soud může nařídit (a často také nařizuje) zařazení do těchto programů.

Vzorový zákon také upravuje pozici mediátora, který by se měl zaměřit na zjištění výskytu násilí v rodině a v případě pozitivního nálezu v mediaci pokračovat pouze na výslovnou žádost oběti. Mediátor musí být speciálně vyškolen pro oblast rodinného a domácího násilí a dbát na zajištění bezpečí oběti.

V souhrnu se Americká legislativa zakládá na myšlence, že v situaci s partnerským násilím je třeba upřednostnit ochranu dítěte a rodiče-oběť, než důsledně dbát na rodičovská práva násilného rodiče. Bezpečí a zájem dítěte a zajištění bezpečí pro rodiče je tedy absolutní prioritou.

4.2.6. Španělsko

Španělské zákony, jako jedny z mála, mají oficiálně přikázáno v případě prokázaného domácího násilí nepřiznat sdílenou péči násilnému rodiči¹⁰², nicméně v případě násilí mezi rodiči se zpravidla kontakt s dítětem nepřerušuje, ale rozhodne se o návštěvách s asistencí¹⁰³.

Násilí na druhém rodiči tedy automaticky neznamená překážku v kontaktu s dítětem. Pokud je ovšem prokázáno páchaní násilí i na dítěti, soud veškerý kontakt dítěte s násilným rodičem zakáže.

Ve věci rozhodování o péči se bere v úvahu názor dítěte, které je starší 12 let, ve výjimečných případech soud respektuje i názor mladšího dítěte, pokud soud dospěje k názoru, že je to podstatné.

Soud může také argumentovat, že svědectví dítěte při rodičovském násilí je samo o sobě týráním dítěte, a proto může respektovat přání dítěte a styk s násilným rodičem zakázat¹⁰⁴.

Zákaz styku se také může použít za účelem zajištění bezpečí matky.

4.2.7. Velká Británie

U dětí do 16 let se při rozpadu svazku rodičů, kteří jsou schopni se společně dohodnout na tom, s kým bude dítě trvale žít a jak často a v jaké formě bude probíhat kontakt s druhým rodičem, se využívá tzv. „residence order“, což se dá přeložit jako „rozhodnutí o pobytu“.

V ostatních případech, ve kterých dohoda mezi rodiči z různého důvodu není možná, určí čas, rozsah a formu styku soud, přičemž se pro tuto formu používá termín „contact order“.

V případě řešení soudní cestou je třeba informovat CAF/CASS¹⁰⁵, který se účastní celého soudního řízení, které se týká dětí a může ovlivnit jeho verdikt.

---

102 Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género (čili zákon č. 1/2004 ze dne 28. prosince o některých ochranných opatřeních proti integrovaným násilím páchaným na ženách – vlastní překlad autorky ze španělského jazyka) [online] [cit.26.3.12] : http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo1-2004.html

103 Příklad podoby rozsudku a stanovení péče o děti zde:

<http://www.poderjudicial.es/search/documento/TS/6282530/separacion|divorcio/20120225>

104 Volně dle vlastního překladu autorky [online] [cit.26.3] <http://www.feminicidio.net/articulos-informes-estadisticas-sobre-violencia-de-genero/4-violencia-de-genero/1374-la-ley-integral-espanola-contr-la-violencia-de-genero-limita-su-aplicacion-al-feminicidio-intimo.html>

Prioritou při určování styku s druhým rodičem je blaho a zájem dítěte, proto je kontakt s rodičem považován za právo dítěte a nikoliv rodiče. Pokud soud dospěje k závěru, že mít kontakt s druhým rodičem není v zájmu dítěte, může takový kontakt úplně vyloučit.

Soud však zpravidla předpokládá, že kontakt s druhým rodičem je v jeho zájmu a k rozhodnutí o omezení či zamezení kontaktu se přiklání až ve chvíli, kdy je prokázána možnost ohrožení dítěte.

Názor dítěte je respektován přiměřeně k jeho celkové vyspělosti. Zohlednění partnerského násilí v rodině pak záleží na rozhodnutí toho kterého soudce.

Soud by měl otázku charakteru a míry přítomného domácího násilí¹⁰⁶ posuzovat v průběhu celého řízení. Musí vzít v úvahu veškerou újmu, kterou by dítě trpělo či mohlo trpět, a má rozhodnout o kontaktu s druhým rodičem pouze v případě, že je zde jistota, že bude zajištěno jak fyzické, tak i emoční bezpečí dítěte i rodiče, s nímž dítě žije. Toto bezpečí musí být zajištěno před kontaktem s druhým rodičem, při kontaktu i po něm.

V případě zjištěného násilí mezi rodiči musí soud posoudit nejen chování rodičů k dítěti, ale také chování rodičů k sobě navzájem. Při každém vznesení otázky partnerského násilí zvažuje, zda bude kontakt posouzen pracovníkem CAF/CASS. Během nalézacího řízení by měl soud zjistit charakter a stupeň domácího násilí a jeho dopad na dítě, jeho rodiče, či další zasažené osoby.

Klíčové je pak posouzení, jaké důvody vedou oba rodiče (ať už žádají o trvalou péči, nebo o kontakt s dítětem). Soud musí zvážit, do jaké míry je kontakt s dítětem v jeho nejlepším zájmu či zda nejde o prostředek k pokračování v násilí, zastrašování či obtěžování druhého rodiče, postoj násilného rodiče ke svému předchozímu chování a možnost jeho změny.

Pokud soud dospěje k názoru, že je kontakt s rodičem v zájmu dítěte, určí pravidla tohoto kontaktu – mimo přímého kontaktu může nařídit například kontakt písemný, nebo může určit kontrolu nad kontaktem, přičemž v pravidlech určí, jak a kým bude tento kontakt kontrolován.

Násilí mezi rodiči není automaticky považováno za překážku kontaktu s dítětem, avšak povinností soudu je rozhodnout v nejlepším zájmu dítěte, a tudíž vzít do úvahy dopad kontaktu s násilným rodičem na dítě, přičemž za újmu dítěte se považuje také svědectví násilí mezi rodiči.

---

105 Tato zkratka znamená „Children and family court advisory support service“, čili orgán péče o dítě

106 Zde myšleno nejen partnerské násilí, ale domácí násilí celkově.

Legislativní opora spočívá v Zákonu o dětech (Children act¹⁰⁷), který určuje pojem blaho dítěte jako nejdůležitější hledisko při posuzování rozsahu péče o dítě a dále Směrnice předsedy Oddělení Nejvyššího soudního dvora.

Tato směrnice vstoupila v platnost v roce 2008 a zahrnuje doporučený postup soudu v případech potvrzeného domácího násilí v rodině. Směrnice obsahuje také definici pojmu domácí násilí, kterým je fyzické násilí, zastrašující chování, vyhrožování a další formy hrubého zacházení, které ohrožuje, nebo může způsobit újmu druhému rodiči či dítěti (nevhodné zacházení s dítětem, narušení jeho zdraví či vývoje, a to i narušení nepřímého, tedy jako důsledek svědectví špatného zacházení s druhou osobou).

---

107 Children Act [cit.23.1.2012] dostupné [online] <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/31/contents>>

5. Rozpory legislativy s praxí v před a po rozvodové péči o dítě v kontextu násilí mezi rodiči

Ve většině oblastí se praxe liší od teoretického základu a oblast svěřování dětí do výchovy po rozpadu vztahu rodičů bohužel není výjimkou.

5.1. Předběžná úprava výchovy a výživy dítěte

Pro ženu je důležité, aby dítě bylo svěřeno do její péče, protože rodič - pachatel násilí často využívá styk s dítětem jako další prostředek k zastrašování rodiče – oběti. Nejčastěji vyhrožují únosem dítěte, či dítě nevrací matce ve stanovený čas.

Ve většině případů je návrhu matky vyhověno, avšak návrh může být i zamítnut, či může být navrhovatelce doporučeno, aby jej vzala zpět (setkala jsem se s případem, kdy soudkyně sama volala klientce, aby návrh vzala zpět, protože pokud by se otec odvolal, řízení by se protáhlo. Soudkyně pak sama z vlastní iniciativy vydala předběžné opatření, kterým otci stanovila výši výživného ¹⁰⁸).

Soud své stanovisko také může změnit, což dokládá případ, kdy bylo dítě svěřeno do péče matky, odkud jej otec unesl, a soud dítě na základě odůvodnění, že nezletilá zahájila v místě bydliště otce svou školní docházku, změnil své rozhodnutí a dítě svěřil do péče otce.¹⁰⁹

Může také nastat situace, kdy je matka přinucena okolnostmi dítě u otce nechat, například proto, že si je nemůže vzít s sebou do azylového ubytování. Tím ale riskuje ztrátu kontaktu s dítětem a dává násilnému rodiči do rukou další nástroj k manipulaci.

Pokud není výchova dítěte nijak upravená (oběť návrh včas nepodá, nebo jej podají oba rodiče), mají oba rodiče stejná práva a pachatel může podat vlastní návrh na úpravu styku – mnohdy je mu vyhověno, neboť soud dospěje k názoru, že dítě je již u otce zvyklé a změna prostředí by pro něj byla další zátěž.

Situaci, kdy podali žádost o svěření dítěte do péče oba rodiče, a soud rozhodl, dá se říci proti logice, dokládá případ, kdy bylo rozhodnuto ve prospěch otce, i přes jasné (a znaleckými posudky podložené) známky násilí mezi partnery, pro lepší materiální zabezpečení otce. U sedmiletého chlapce, který byl svědkem výhrůžek zabitím, ohrožování zbraní a silného fyzického násilí ze strany otce, se stupňovala agresivita vůči matce

---

108 Kasuistika Rosa, o.s.

109 Kasuistika Rosa, os

a znalecký posudek prokázal silnou otcovu manipulaci, přesto však byl chlapec svěřen do trvalé péče otce – agresora.¹¹⁰

S trochou nadsázky se tedy dá říci, že větší šanci na úspěch má ten rodič, který bude rychlejší, či dokáže lépe manipulovat s lidmi.

5.2. Soudní zákaz styku

Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi závažný zásah do rodičovských práv, je k tomuto nástroji přikračováno pouze v případech, kdy je prokázáno těžké partnerské násilí s vysokým rizikem ohrožení matky i dítěte.

Oběti ale tohoto nástroje z mnoha důvodů příliš nevyužívají - paradoxně jim v tom může bránit strach z pachatele, touha nepřipravit dítě o otce, nebo vnější tlak sociálního či jiného pracovníka, který přes všechna rizika doporučí styk násilného otce s dítětem zachovat.

Nejčastěji se agresor snaží z dítěte vylákat aktuální místo pobytu matky, kterým bývá azylový dům s utajenou adresou: („Kde jsi s maminkou dneska spinkal?“ „Je to odsud daleko?“) Zvláště mladší děti jeho lest nemusí prohlédnout. Proto je cesta soudního zákazu styku jedním z nejsnazších způsobů zajištění ochrany a zajištění bezpečí jak oběti, tak i dítěte, protože se zabráni zneužití styku s dítětem, či kontaktu s obětí.

V případě, že klientka nechce možnosti zákazu styku využít, se jí obvykle doporučuje pečlivě instruovat dítě, aby se o místě, kde se zdržují, neprořeklo. Soud také může sám, na základě předložených důkazů, dospět k názoru, že taková ochrana dítěte je v jeho nejlepším zájmu, a zákaz styku nařídí samostatně.

5.3. Průtahy v soudním řízení

Lhůta pro vydání předběžného opatření je stanovena Občanským soudním řádem na 7 dní (24 hodin)¹¹¹, ovšem pro rozhodnutí ve věci samé nejsou stanoveny lhůty žádné, stejně tak jako pro následné odvolání.

---

110 Kazuistika Acorus. os

111 Dle §75c odst. 2 Občanského soudního řádu: O návrhu na předběžné opatření rozhodne předseda senátu bezodkladně. Není-li tu nebezpečí z prodlení, může předseda senátu o návrhu na předběžné opatření podle [§ 76a](#) rozhodnout až do uplynutí 24 hodin poté, co byl podán, o návrhu podle [§ 76b](#) až do 48 hodin poté, co byl podán a o návrhu na jiné předběžné opatření až do uplynutí 7 dnů poté, co byl podán.

V praxi se případy táhnou i několik let, protože pokud je vydáno předběžné opatření a některý z účastníků se odvolá, spis je odeslán na příslušný krajský soud, kde na něj sedá prach i několik týdnů až měsíců.

Tímto nechci říct, že by se dala stanovit absolutně bezvýjimečná a jednoznačná lhůta, nicméně na Slovensku ji stanovit zkusili, zvolili 6 měsíců (tato maximální lhůta jde prodloužit pouze v případě, že ze závažných důvodů nelze včas opatřit důkazy) a lhůty se výrazně zkrátily.¹¹²

Ohledně odvolací lhůty se přikláním k myšlence novelizace Občanského soudního řádu a zavedení měsíční lhůty pro zkoumání odvolání – Slovensko zavedlo lhůtu týdenní¹¹³, ale to mi připadá nedostatečné, hrozilo by pouze formální zkoumání na základě spisů, ale v mnoha případech je třeba opětovného soudního jednání.

Řízení také často značně prodlouží vypracování potřebných znaleckých posudků, jež, ačkoli jsou oficiálně termínovány, značně prodlouží opakované nedostavování se účastníků řízení. Toto by však mohly vyřešit pořádkové pokuty, ukládané účastníkům, či krácení odměny znalci. Další možností je také zpoplatnit opakované nepodložené stížnosti a podání, zahlcování soudu písemnými materiály a další účelové jednání účastníků.

5.4. Vzdělanost zainteresovaných pracovníků

v České republice napříč všemi profesemi, které přicházejí do styku s oběťmi partnerského násilí a jejich rodinami do styku, chybí dokonale vyškolení odborníci mezi všemi profesemi, kteří by dokázali rozpoznat a vyhodnotit nebezpečí vyplývajících z domácího násilí.

Zároveň chybí specializované opatrovnické soudy, které by se specializovaly i na problematiku násilí v rodině a kvalitní soudní znalci, kteří dokáží pracovat s fenoménem násilí v rodině a dokáží situaci správně identifikovat.

---

112 „Ak zákon neustanovuje inak, vo veciach starostlivosti súdu o maloletých rozhodne súd bez zbytočného odkladu, najneskôr do šiestich mesiacov odo dna zacatia konania. Konanie možno predĺžiť, len ak z vážnych dôvodov a z objektívnych príčin nemožno vykonať dôkazy.“ § 176 odst. 3 zákona c. 99/1963 Zb.

113 „Súd rozhodne o odvolaní proti rozhodnutiu o návrhu na vydanie predbežného opatrenia podľa § 76 ods. 1 písm. b) a g) do siedmich dní od predloženia veci odvolaciemu súdu; o odvolaní proti rozhodnutiu o návrhu na vydanie predbežného opatrenia podľa § 75a súd rozhodne najneskôr do 24 hodín od predloženia veci odvolaciemu súdu.“ § 217 odst. 1

Řada soudců při rozvodových procesech nebere v potaz výskyt domácího násilí, stanoviska a zprávy neziskového sektoru, zejména při rozhodování o svěřování dětí do péče, ačkoli řada organizací je registrována jako sociální služba a její pracovníci a pracovníce jsou vysokoškolsky vzdělaní odborníci či specialisté s celoživotní praxí. Chybí i systematické vzdělávací programy pro soudní znalce. Absence znalostí problematiky domácího násilí může tak i poškodit dítě a soudy při tom k těmto posudkům přihlížejí.¹¹⁴

5.5. Realizace posudků soudními znalci

I přesto, že je domácí i partnerské násilí v současné době tématem hojně probíraným a viditelným, soudní znalci předložené důkazy (např. lékařské zprávy s fotografiemi zranění, zprávy z poradenských zařízení, zprávy z psychologického vyšetření oběti i dítěte), které se ho týkají, příliš nereflektují. Používají jen běžné testové baterie, určené ke zkoumání vztahů mezi členy rodiny a testují rodičovské schopnosti, ale speciální testy, zaměřené např. na užívání alkoholu či agresivitu použijí jen výjimečně.

Z tohoto důvodu se pak snadno může stát, že zvýšená dominance, vznětlivost a další nebezpečné tendence rodiče zůstanou neodhaleny, což může mít, zejména při určování míry styku s dítětem, negativní důsledky.

Protipólem soudních znalců, kteří mnohdy i úmyslně přehlížejí známky domácího násilí, jsou však znalci, kteří se tomuto tématu nebrání a do svých posudků jej zahrnují, což se v otázce styku s dítětem projeví doporučením soudu stanovit při styku rodiče s dítětem dohled třetí strany.

Mezi nejčastější problém posudku patří také celkové nekvalitní zpracování – nejenže znalci nepoužijí odpovídající prostředky ke zjištění skutečného stavu, ale navíc svá zjištění dostatečně neodůvodní.

Je také závažnější, že mnohdy bývají závěry znaleckého posudku (který je obvykle vytvořen na základě velmi krátkodobého, často i pouze jednorázového sezení) upřednostňovány například i před zprávou psychologa, který s dítětem pracuje dlouhodobě.

V současné době je v praxi téměř nemožné se proti znaleckému posudku jakkoli bránit. Účastníci řízení se sice mohou domáhat revize posudku, ale je zde reálná možnost, že jim soud uloží tento posudek uhradit.

---

¹¹⁴ Úřad vlády ČR. Informace o činnosti NNO. 2011 str. 20 [cit.17.4.2012] [online] url<www.vlada.cz>

5.6. Předběžná úprava styku s násilným rodičem

Tato úprava je velmi specifická, protože se často dítě, které je svědkem páchaní násilí jedním rodičem na druhém, s násilným rodičem vídat nechce.

Mnohdy trpí dítě psychosomatickými obtížemi – před plánovaným pobytem u rodiče si stěžuje na bolest hlavy, břicha, nebo prostě jen předstírá nachlazení, aby se s rodičem vidět nemuselo.

Záleží na posouzení soudu, zda dospěje k názoru, že zamítavý postoj dítěte k násilnému rodiči je odůvodněný. Pokud soud dospěje k názoru, že přes opačný názor dítěte je styk s rodičem v jeho nejlepším zájmu a že mu nehrozí žádné nebezpečí ze strany rodiče, určí běžný rozsah styku (např. rodič může trávit s dítětem každý druhý víkend v měsíci plus část školních prázdnin). Pokud rozhodne, že postoj dítěte je odůvodněný, může v zájmu zachování vztahu rodič-dítě styk minimalizovat například na několik hodin týdně, a to ještě na neutrálním území (např. na půdě krizového centra), nebo určí dohled třetí osoby (sociální pracovník, druhý rodič či jiný odborný pracovník), nebo v těch nejzávažnějších případech může v zájmu dítěte od styku na čas úplně upustit, či styk omezit na výhradně písemný.

V praxi soudního řízení ani psychologové, ani sociální pracovníci, ani poradci, ani soudní znalci, ani soudci dostatečně nerozlišují násilí od domácího násilí.¹¹⁵

Odmítání dítěte stýkat se s rodičem prozatím nemá povahu právního úkonu ani dle práva hmotného, ani procesního. Bylo by proto žádoucí změnit zákon o rodině v tom smyslu, že dítě nemůže být za žádných okolností nuceno ke styku s rodičem, se kterým nežije ve společné domácnosti. Pokud dítě styk s rodičem odmítá a není zde současně důvod pro zákaz styku, pak by styk neměl být automaticky upravován, jak se tomu děje dosud, ale ponechán bez úpravy.

Obsahem § 13 Úmluvy o právech dítěte je zakotvení práva nezletilého a možnost vyjadřovat se ke všem otázkám, které se ho týkají. Proto musí být nezletilému dítěti v každém soudním opatrovnickém řízení před soudem dána možnost projevit svůj názor, a pokud je dostatečně psychicky vyspělé, mělo by se k jeho názoru přihlížet.

Jak už jsem napsala výše, domácí násilí pokračuje i po odchodu od pachatele. Právě v tomto období hrozí dítěti největší nebezpečí. Je také třeba upravit postup pro zjišťování projevu vůle dítěte. Pokud by styk nebyl upraven, bylo by vhodné, aby například sociální pracovník v určitých časových intervalech zjišťoval, zda se názor dítěte nezměnil. Pokud by

---

115 JÁNSKÝ,K.,KOHOUTEK,R.,SEDLÁK,J.*Styk oběti domácího násilí s agresivním rodičem*, 2012 [online] [cit. 15.5.2012] url < <http://www.domacinasili.estranky.cz/clanky/clanky/styk-s-nasilnym-rodicem.html>>

dítě dle znaleckého posudku vykazovalo znaky manipulace druhým rodičem, pak je třeba tuto situaci řešit s tímto rodičem a nikoli donucováním dítěte ke styku či jeho „převýchovou“.¹¹⁶

V praxi se ukazuje, že násilným rodičům často nejde ani tak o možnost trávit čas s dítětem samotným, jako o uspokojení potřeby moci a kontroly (mohou záměrně zdržovat jednání, odvolávat se proti tomu, o co sami žádali) nad rodičem - obětí i nad dítětem, o které v předchozí době nejevili zájem.

Při rozhodování o rozsahu a formě styku dítěte s násilným rodičem by tedy soud měl zkoumat míru opravdovosti zájmu násilného rodiče o dítě, dále zda je rodič schopen být dobrým vzorem pro své dítě (zda např. nepokračuje v páchání domácího/partnerského násilí) a také by se mělo sledovat, zda dítěti styk s rodičem neškodí.

Pokud styk s rodičem dítěti prokazatelně škodí (bývá doloženo zprávami psychologa apod.), je důležité, aby soud své rozhodnutí mohl v co nejkratším časovém termínu změnit, a to zvláště v případech, kdy dítě styk s rodičem odmítá. § 27 Zákona o rodině nám říká, že soud styk s dítětem upraví, vyžaduje-li to jeho zájem – z toho vyplývá, že soud může využít možnosti styk neupravovat. Tohoto však není příliš využíváno, ačkoli se odborníci shodují, že vymáhání (exekuce) styku dítěte s rodičem v dítěti prohlubuje trauma, a rozhodně to kladným způsobem neposílí vztah k násilnému rodiči, naopak to může způsobit negace vůči vztahu k druhému rodiči, protože dítě má pocit, že jej nikdo nerespektuje.

Dítě má při rozpadu vztahu svých rodičů, zvláště pokud zde bylo prokázáno násilí mezi rodiči, velmi složité postavení, které by mu měl usnadnit státem přidělený tzv. kolizní opatrovník. Tento by jej měl zastupovat a jednat v jeho nejlepším zájmu.

Dle § 37 zákona o rodině je jím jmenován OSPOD, v praxi pak jeden z jeho pracovníků, který má být pro soud zdrojem informací o skutečném fungování jednotlivých členů v rodině i rodiny jako celku. Vyjádření tohoto pracovníka pak mívají u soudu stejnou váhu jako znalecké posudky, a jsou tedy základem pro rozhodnutí soudu.

Z velké části záleží na kvalitě pracovníka – ne vždy plní svou hlavní funkci, která spočívá v zastupování nejlepšího zájmu dítěte a také v prosazení názoru dítěte. Nezřídká nutí oběti, aby dávaly děti ke styku s násilným rodičem i za cenu možnosti ohrožení jich i dětí, vyhrožují sankcemi, aniž by blíže prozkoumaly problém (řeší případy tzv. od stolu). Pracovnice také mohou podlehnout manipulacím ze strany násilného rodiče - narazila jsem

---

116 Více: autor nezveřejněn, Dítě má právo na styk, ne povinnost [Cit 26.5. 2012] url <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=40>>

dokonce i na případ, kdy pracovnice sama matce – oběti přiznala, že se otce – násilníka bojí, a proto proti ní musí zakročit.

Závěr

Přestože v Česku existují zákony umožňující postih násilného chování (týrání osoby ve společném obydlí, vykázaní, od ledna 2010 i nebezpečné pronásledování), ne vždy je násilné chování v rodině vyhodnoceno jako násilí.

Ukazuje se, že pokud násilí není již v počátku vyhodnoceno jako násilí, následují další rozhodnutí, která mohou oběť viktimizovat, a tak poškozují ji i děti, které v rodině žijí. Chce-li oběť násilí ukončit a rozhodne se pro rozvod, a týrání není ve zprávě policie či OSPOD popsáno, řeší se jen majetkové vyrovnání a svěření dětí do péče. Ty jsou pak (i když bývají svědky mnohdy závažných násilných činů či samy mají zkušenost s napadáním) svěřovány do střídavé péče i násilné osobě. Vše tak může pokračovat jen proto, že v počátku nebylo násilí pojmenováno, ale jen označeno za předrozvodový či porozvodový konflikt.¹¹⁷

Když se zamýšlím nad prací, kterou jsem právě dokončila, mé pocity jsou smíšené.

Na jednu stranu mám radost, že se kromě obětí a násilných rodičů dostávají do popředí zájmu konečně děti.

Že už přestávají být považovány za pasivní účastníky hádek svých rodičů, že už se společnost odklání od zakořeněného názoru, že když s nimi dítě není v místnosti, nic nevidí a neslyší.

Na druhou stranu je tato práce důkazem, že jsme na počátku dlouhé, správné cesty, na které je ale řada výmolů, které musíme ještě překonat.

Přístup ke svěřování dítěte do péče násilného rodiče je v zemích zmíněných v této práci podobný, přesto se jimi můžeme inspirovat.

Zejména pak v uvolnění tlaku na dítě stýkat se se svým otcem i přes vlastní nezájem.

Je-li dítě svědkem domácího násilí několik let, otec matku bije, hrubě s ní zachází a nadává jí a dítě v tomto prostředí žije, se všemi aspekty, které jsem ve své práci zmínila, je zcela běžnou reakcí, že se s násilným rodičem vídat nechce.

V našem soudnictví je bohužel stále ještě zakořeněna nadřazenost práva rodiče před právem dítěte na vyslechnutí.

Ptala jsem se sama sebe, jaké si pro svůj život buduje postoje? Jak ji to ovlivní v budoucím životě?

Tato práce mi dala odpověď.

---

¹¹⁷ Úřad vlády ČR. Informace o činnosti NNO. 2011 str. 20 [cit.23.5.2012] [online] url<www.vlada.cz>

Pocity strachu, napětí, nemožnost se někomu svěřit, toto vše v člověku vyvolává obavy z důvěrnějších vztahů, zhoršení komunikace s partnerem a dalšími lidmi ve svém okolí.

To, že je někdo obětí násilí nemá „napsáno na čele“.

Nebuďme proto lhostejní, mějme oči otevřené a naslouchejme svému okolí.

Použité zdroje

BEDNÁŘOVÁ,Z., MACKOVÁ,K., PROKEŠOVÁ, H. *Studijní materiál o problematice domácího násilí a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*, Praha:Acorus, 2006, ISBN 80-86878-50-03

BEDNÁŘOVÁ,Z.,a kol.,*Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*.Praha:Acorus, 2009, ISBN 978-80-254-5422-0

CONWAY, H., L.,*Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*.Praha: Albatros, 2007. ISBN: 978-80-00-01550-7

ČÍRTKOVÁ, L.: *Forenzní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, ISBN 978-80-7380-213-4

ČÍRTKOVÁ,L.,*Příčiny a formy domácího násilí*. In Zborník ke konferenci Domáce násile – nová prax a nová legislatíva v Európe , BŠVP:Bratislava,2008,ISBN: 978-80-88-931-96-6

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - § 200za*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009

GARDNER.R.A. *Syndrom zavrženého rodiče*. Praha : JAN, 1996 ISBN 808552922X

GARDNER.R.A. *Terapeutické intervence u dětí se syndromem zavržení rodiče*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2010. ISBN 9788073873653.

HEILINGER,A., HOFFMANN,S. *Aktiv gegen Männergewalt. Kampagnen und Maßnahmen gegen Gewalt an Frauen international* In: *Piata žena– aspekty násilia páchaného na ženách*, Bratislava:Aspekt, 2001,ISBN 80-85549-28-x

HEISSE,J.,PINTAGUY,A. : *Násilie páchané na ženách, Skrytá ujma na zdraví, Študijný materiál vypracovaný pre Svetovú banku*, Pro Familia,Humenné: Aspekt, 1998, str.9 ISBN neuvedeno

HUMPREISS, C. *Domestic violence and child protection : directions for good practice*. London: Jessica Kingsley Publishers, 2006. ISBN 1843102765

JÁNSKÝ,K.,KOHOUTEK,R.,SEDLÁK,J.*Styk oběti domácího násilí s agresivním rodičem*, 2012 [online] [cit. 15.5.2012] url <<http://www.domacinasili.estranky.cz/clanky/clanky/styk-s-nasilnym-rodicem.html>>

KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ, J.: *Zlo na každý den*, Praha, Galen, 2001., ISBN: 80-7262-088-6

MÁTEL,A., Děti neprimee obete domaceho násilia.in ŠVRČINOVÁ,L.,akol. Problémy současné rodiny a náhradní rodinná péče: Sborník příspěvků z konference. Brno:Tribun EU,2009

MARVANOVÁ-VARGOVÁ,B.,POKORNÁ,D.,TOUFAROVÁ,M. *Partnerské násilí*. Praha:Linde, 2008 2008. ISBN: 978-80-86131-76-4

MULLENDER, A. *Rethinking domestic violence : the social work and probation response*. London: Routledge, 1996. ISBN 0415080541

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VECÍ SR, *Konať proti násiliu na ženách*, Bratislava, 2008, ISBN 978-80-89125-08-1

NS SVĚDKOVÉ JEHOVOVY, Praha: „*Probud'te se!*“, *Pomoc pro týrané ženy*, 8.listopadu 2001

POTMĚŠIL,J.,Domáci násilí jako faktor při soudním rozhodování o výkonu rodičovských práv k dětem, 2011. [online] url<www.prestupky.blogspot.com>

PROFEM a ROSA, *Domáci násilí – staré problémy, nová řešení*. Sborník z konference nadace Friedricha Eberta. Praha, 2001, ISBN:neuvedeno

ŠEVČÍK,D.,*Domáci násilí : kontext, dynamika a intervence* .Praha : Portál, 2011. ISBN: 978-80-7367-690-2

Právní předpisy:

Metodické doporučení č. 3/2010 Ministerstva práce a sociálních věcí k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí.

Metodické opatření č. ZD07/2008 Ministerstva zdravotnictví k postupu lékařů primární péče při podezření ze syndromů týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.

Metodický pokyn ZD12/2008 Ministerstva zdravotnictví pro postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím.

Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte.

Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení č. DE01/48 Valného shromáždění OSN, Všeobecná deklarace lidských práv.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky.

Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166/2009, k zajištění jednotného postupu příslušníků Policie České republiky v případech vykazování a řešení incidentů se znaky domácího násilí.

Zahraniční legislativa:

Ausserstreitgesetz, BGBl. I Nr. 111/2003

Bundesgesetz zum Schutz vor Gewalt in der Familie – GeSchG BGBl.Nr. 759/1996 ST0242, in der Fassung späterer Gesetze (Spolkový zákon na ochranu před násilím v rodině).

Formation and separation of the couple [online] [cit.13.3.2012] url <<http://www.nht-avocat.com/divorce-marriage-france.php>> volný překlad autorky práce

Model Code on Domestic and Family Violence, [online] [cit. 25.2012] http://corpwell.net/Bstore/Downloads/Judicial/new_modelcode.pdf a <http://www.ncjfcj.org/resource-library/publications/family-violence-legislative-updates>, část týkající se dětí je obsažena v hlavě IV. „Rodina a děti“ (Chapter 4 - Family and Children).

Stanovisko EHSV k domácímu násilí na ženách a dětech (2006) dostupné [online] [cit. 1.5.2012] URL <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:110:0089:0094:CS:PDF>>

Trestní zákoník (čl 40/ 2009 sb)

Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género (čili zákon č. 1/2004 ze dne 28. prosince o některých ochranných opatřeních proti integrovaným násilím páchanému na ženách – vlastní překlad autorky ze španělského jazyka) [online] [cit.26.3.12] : http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo1-2004.html

Children Act [cit.23.1.2012] dostupné [online] <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/31/contents>>

Výzkumy a studie:

American Psychological Association. *Violence and the Family: Report of the APA Presidential Task Force on Violence and the Family*. 1996. dostupné [online] [cit. 24.4.2012] URL http://www.nnflp.org/apa/APA_task_force.htm

HRONOVÁ M., VAVROŇOVÁ M., *Děti, svědci domácího násilí, Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí 2008*, dostupné [online] [cit. 24.4.2012] URL <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2008_verze_10062009.pdf>.

Reprezentativní výzkum o domácím násilí 2006 – pro BKB a PM ČR, společnost STEM [online] [cit.25.3.2012] url < <http://www.stem.cz/clanek/1146>>

Články z odborných časopisů:

BAKALÁŘ, E., NOVÁK, D. Vyslechnutí dítěte před soudem. *Právo a rodina*. 2003, č. 3

ČÍRTKOVÁ, L.: Rodiče, děti, domácí násilí a traumatizující následky. *Právo a rodina*, 2007, č. 9

ČÍRTKOVÁ, L.: Styk dítěte s násilným rodičem v kontextu domácího násilí. *Právo a rodina*, 2009, č. 11

HRUŠÁKOVÁ, M., NOVÁK, T. Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 3

KORNEL, M. Kritéria pro rozhodování o výchově nezletilého dítěte. *Právní fórum*. 2009, č. 7

KRÁLÍČKOVÁ, Z. Občanskoprávní aspekty domácího násilí de lege ferenda. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 8

PRŮCHOVÁ, B., NOVÁK, T., *Lze prosadit střídavou výchovu proti vůli jednoho z rodičů?* *Právo a rodina*. 2003, č. 10

VARGOVÁ, B. „*Syndrom zavrženého rodiče*“ jako problematický termín. *Právo a rodina*. 2006, č. 3

Webové stránky:

<http://www.femicidio.net/> - přeloženo volně dle vlastního překladu autorky [online] [cit.26.3]

<http://www.viaiuris.cz/> [Cit 26.5. 2012]